

Rabobank

Een economische agenda voor de regio Venlo tot 2022

Uitdagingen voor een ambitieuze regio

Rabobank

Bureon en Roots Beleidsadvies

In opdracht van Rabobank Venlo e.o.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1. Inleiding	13
1.1 Aanleiding en doelstelling	13
1.2 Kader en uitgangspunten	14
1.3 Leeswijzer	15
2. Economische ontwikkeling van de regio Venlo in vogelvlucht	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Economische groei en welvaart	17
2.3 Economische ontwikkeling van de vier speerpuntsectoren	19
2.4 Initiatieven ter ondersteuning van de Venlose economie	22
2.4.1 Infrastructuur en bereikbaarheid	22
2.4.2 Bedrijfsruimte	23
2.4.3 Kennis en onderwijs	24
2.4.4 Organisatiegraad van en samenwerking tussen ondernemers	25
2.4.5 Woon- en leefklimaat	26
2.4.6 Overige initiatieven	27
2.5 Resumé	28
3. Ambities van de regio Venlo	29
3.1 Inleiding	29
3.2 Vigerende ambities en doelstellingen	29
3.3 Haalbaarheidsanalyse	32
3.4 Actualisatie van ambities	35
3.5 Synthese	38
4. Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022	39
4.1 Inleiding	39
4.2 Ruimtelijke investeringen in de regio	39
4.3 Investeren in sociaal kapitaal	41
4.4 Verbetering van het woon- en leefklimaat	46
4.5 Synthese	48
Bijlagen	49
A: Geraadpleegde bronnen	49
B: Deelnemers interviews	50
C: Deelnemers presentatiebijeenkomsten	51
Colofon	52

Voorwoord

Rabobank Venlo e.o. denkt graag mee over de toekomst van de stad en de regio. Zo heeft de bank in 2008 haar visie gepresenteerd op de toekomstige economische ontwikkeling van Venlo, onder de titel "Venlo, stad zonder grenzen". Voor u ligt wat kan worden gezien als een vervolg op die visie. Met deze Economische Agenda willen wij wederom een bijdrage leveren aan de dialoog over de toekomst van onze regio.

Waarom dit nieuwe initiatief en waarom juist nu? De visie uit 2008 speelde in op diverse grote ontwikkelingen die in de regio waren gestart of aanstaande waren. Floriade, Maasboulevard, Klavertje Vier, Q4, kazerneterrein, etc. De visie wilde deze grote ruimtelijke investeringen ondersteunen en ze in een overkoepelend economisch kader plaatsen.

Nu, vijf jaar later, is het merendeel van de investeringsprojecten gerealiseerd en is de Floriade achter de rug. Het vestigingsklimaat is verbeterd, onder andere door investeringen in de bereikbaarheid van de regio, uitbreiding van bedrijfsvestigingsmogelijkheden, versterking van het hoger onderwijs en een ambitieus innovatiebeleid. Kortom, de regio is klaar om economische groei te stimuleren en op te vangen! Bovendien zijn de ambities onverminderd groot. In de regio spelen legio plannen en initiatieven die allen beogen de economische groei verder te stimuleren.

Het economisch tij zit echter niet mee. Dit bemoeilijkt de uitvoering van plannen en zorgt ervoor dat de economische groei niet verloopt zoals wij vijf jaar geleden hadden gehoopt. Ook is er behoefte aan meer overzicht in en een grotere samenhang tussen de vele initiatieven die reeds rond het versterken van de regionale economie zijn ontplooid.

Dit is voor Rabobank Venlo e.o. aanleiding geweest om voor de regio Venlo een Economische Agenda op te stellen. Graag gaan wij met u over deze agenda in gesprek over de mogelijkheden om de economische ontwikkeling van onze regio te stimuleren.

Rabobank Venlo e.o.
Mr. D.C. Hak MBA
Directievoorzitter

Samenvatting

Economische analyse

De afgelopen jaren is in de regio sterk ingezet op economische structuurversterking om Venlo e.o. aantrekkelijk en vitaal te houden en zo te behoeden voor demografische krimp. De eerste vraag is wat dit de regionale economie heeft opgeleverd. Hebben de grote investeringen Venlo uit de wind van de economische crisis gehouden? Vele betrokkenen, waaronder leidende ondernemers in de regio, hebben de indruk dat Venlo zich aardig staande heeft weten te houden. De Maasboulevard heeft de centrumfunctie van de stad versterkt en de Floriade heeft een positieve impuls gegeven aan de bekendheid van de regio en de organisatiegraad in het gebied.

Waar sprake is van een positieve mentale impuls, kan dat helaas niet worden gezegd van de reële ontwikkeling van de regionale economie. De economische groei bleef de afgelopen vijf jaar, 2011 uitgezonderd, achter bij die van de provincie Limburg en die van Nederland. Ook de ontwikkeling van de werkgelegenheid is, na een lange periode van groei, vanaf 2008 gestagneerd. De gevolgen hiervan voor de werkloosheid worden sinds medio 2012 duidelijk zichtbaar. Sindsdien is het aantal niet werkende werkzoekenden in de regio gestegen van 7.500 naar maar liefst 10.500 medio 2013.

De ruimtelijke en andere structuurversterkende investeringen hebben een economische krimp dus niet kunnen voorkomen, ze hebben de effecten van de crisis ongetwijfeld wel gedempt. Bovendien zijn er duidelijke verschillen in de economische ontwikkeling van sectoren en gemeenten binnen de regio onderling. Zo lijkt Venray in het algemeen minder door de crisis te zijn geraakt dan Venlo. En hebben de logistieke sector en de consumentenbranches in de regio zich per saldo aardig staande gehouden, in tegenstelling tot de tuinbouw en de maakindustrie.

Ambities voor de regio

Vanuit demografisch perspectief wordt Noord-Limburg ook wel aangeduid als "anticiperregio". Hiermee wordt aangegeven dat de regio zich moet voorbereiden op een toekomstige krimp van de bevolking. De op economische structuurversterking gerichte ontwikkelingsstrategie wordt ambitieus ingezet en kan worden gezien als een offensief tegen -de gevolgen van- krimp. Het is van groot belang om deze strategie te blijven volgen, ook nu een groot deel van de fysieke ambities (Maasboulevard, Floriade, bereikbaarheid van de regio) is waargemaakt.

Het is echter een misvatting te denken dat het aanhouden van deze ambitieuze strategie een krimp van de bevolking kan voorkomen. Laat staan een grote krapte op de arbeidsmarkt. Volgens recente bevolkingsprognoses neemt de potentiële beroepsbevolking in de regio tot 2030 immers met bijna 25 duizend personen af. Dit zorgt onherroepelijk voor problemen, zeker aangezien er de ambitie is geformuleerd om tienduizenden extra banen te creëren. Daarmee dreigt een "gat" in de regionale beroepsbevolking te ontstaan dat kan oplopen tot wel 50 duizend arbeidsplaatsen of meer.

Aangezien dit probleem ook in andere regio's speelt, zal de concurrentie tussen Venlo en andere regio's om nieuwe bewoners en gekwalificeerd personeel aan te trekken, toenemen. De vraag is in hoeverre Venlo e.o. er uiteindelijk in zal slagen om extra arbeidskrachten aan zich te binden. De afgelopen tien jaar trok de regio jaarlijks 200 mensen van tussen de 25 en 65 jaar meer dan dat zij zag vertrekken. Om de toekomstige vergrijzingseffecten te kunnen opvangen, zou het huidige migratiesaldo dus meer dan vertienvoudigd (!) moeten worden. Daar kan helaas geen acquisitiestrategie tegenop.

Tegelijkertijd zal de omvang van dit effect sterk per sector en beroepsgroep verschillen. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt lijkt arbeidsmigratie (uit Midden- en Oost-Europa) een deel van de oplossing te kunnen bieden. De schoen knelt echter vooral in middelbare en hogere beroepen. De sterke inzet in het regionale beleid op het hoger onderwijs en innovatiebevordering is in dat verband zeer welkom, maar is slechts een deel van het antwoord. De belangrijkste opgave ligt bij werkgevers om personeel te behouden, nieuw personeel te werven en daarnaast de arbeidsproductiviteit fors te verhogen.

Economische agenda

Op basis van het voorgaande komt Rabobank Venlo e.o. tot een Economische Agenda die bestaat uit drie delen:

1. Uitvoeren van ruimtelijke (fysieke) investeringen in het vestigingsklimaat;
2. Versterken van het sociaal kapitaal in de regio;
3. Verbeteren van het leefklimaat en de aantrekkelijkheid als woon- en verblijfsregio.

Fysieke (ruimtelijke) investeringen

In termen van chronologie verdienen de ruimtelijke investeringen in de agenda de eerste prioriteit. Deels omdat deze initiatieven reeds in uitvoering zijn of worden genomen en het niet verwezenlijken ervan zou neerkomen op desinvesteren. Deels vanwege het blijvende belang van een gunstig vestigingsklimaat. De realisatie van ruimtelijke investeringen vergt bovendien vaak de medewerking van hogere overheden en andere externe partijen, waardoor de doorlooptijd tussen planvorming en realisatie een langdurige is.

De volgende fysieke investeringen zien wij in de Economische Agenda als belangrijkste punten:

- Verbreden van de A67, met name rond de knooppunten Geldrop en Leenderheide - heeft al bestuurlijke steun in de regio, maar (nog) niet voldoende bij het Ministerie van I&M;
- Verbeteren railverbinding Venlo-Duitsland, zowel voor wat betreft het goederenvervoer (dubbelspoor en wegnemen knelpunten) als het personenvervoer (realisatie intercityverbinding) - heeft al enige jaren bestuurlijke aandacht aan beide zijden van de grens;
- Ontwikkelen railterminal Tradeport Noord - realisatie reeds voorzien eind 2016.

Daarnaast is het van groot belang dat de investeringen in de centrumfunctie van Venlo worden gecompleteerd, waaronder Q4, Maaswaard en Kazernekwartier. Dit is nodig om de regio vanuit de optiek van voorzieningen aantrekkelijk te houden voor de huidige en toekomstige bewoners van de stad en Venlo als 100.000+ gemeente met een compleet voorzieningenaanbod te laten functioneren.

Sociaal kapitaal

Waar de ruimtelijke investeringen de eerste prioriteit verdienen, krijgen de investeringen in het sociaal kapitaal in de regio in de Economische Agenda de hoogste prioriteit. Concreet gaat het om investeringen in onderwijs en arbeidsmarkt en investeringen in het regionale innovatieklimaat. Het beperken en opvangen van de krimp van de beroepsbevolking vergt immers inspanningen in het onderwijs, het personeelsbeleid van werkgevers en het wervende vermogen van de regio. Een beter innovatieklimaat verhoogt daarnaast de aantrekkelijkheid van de regio als werklocatie voor hoger opgeleiden, zorgt voor een hogere arbeidsproductiviteit en leidt (via het voorgaande en waardecreatie) tot een hoger inkomensniveau en daarmee een breder draagvlak voor voorzieningen.

De Economische Agenda bevat voor wat betreft de investeringen in het sociaal kapitaal van de regio de volgende punten:

- Innovatiebeleid stroomlijnen;
- Aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbeteren;
- Vergroten aantrekkelijkheid van werkgevers voor hoger opgeleiden;
- Versterken positie van Venlo als onderwijs- en kennisstad.

➤ **Stroomlijnen innovatiebeleid**

De regio is rijk aan innovatiebevorderende initiatieven, uiteenlopend van informatievoorziening, advisering, scholing en begeleiding tot financiering en subsidiëring. Voor ondernemers is het soms lastig om door de bomen het bos te zien. Wij stellen daarom voor het regionale innovatiebeleid meer te stroomlijnen, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de volgende twee beleidsstromen:

1. Beleid dat is gericht op het bevorderen van toegepaste innovaties; en
2. Beleid dat zich richt op het realiseren van strategische innovatieallianties en -projecten.

De eerste lijn heeft betrekking op het MKB in brede zin en richt zich op praktische ondersteuning van ondernemers bij plannen voor toegepaste innovaties. De volgende zaken zijn daarbij relevant:

- Vergroting van de naamsbekendheid en toegankelijkheid van één centraal innovatieloket voor ondernemers in de regio, waarin alle bij ondersteunende partijen beschikbare kennis en diensten zijn gebundeld;
- Brede introductie van de thema's creativiteit en innovatie in het middelbaar en hoger onderwijs, bijvoorbeeld door bedrijfsbezoeken, kennismaking met onderzoek en ondernemerschapsvakken;
- Bevordering van samenwerking tussen bedrijven op het gebied van (product)innovaties; en
- Het blijven bieden van financieringskanalen (participaties en subsidiegelden) en het (meehelpen) zoeken en opzetten van nieuwe financieringskanalen voor innovatieplannen van ondernemers.

De tweede lijn richt zich op het realiseren van meer fundamentele innovaties door structurele samenwerking tussen universiteiten, onderzoeksinstituten, grote bedrijven en hogere overheden. Het gaat hier om een meer programmatische aanpak gericht op het ontwikkelen van onder andere cross-over innovaties die (wellicht) in een later stadium in het bedrijfsleven breed kunnen worden toegepast. Het innovatiebeleid zal zich in de praktijk niet teveel op de tweede lijn moeten richten. Het is immers van belang dat (juist) een groot deel van de financieringsstromen het regionale MKB bereikt.

➤ **Verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt**

Dit agendapunt is niet nieuw, maar behoeft in deze regio veel inzet, gezien de toekomstige krimp van de beroepsbevolking en de scheve woon/werkbalans met veel andere regio's. Met onder meer de volgende initiatieven kan de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt (verder) worden versterkt:

- Stimuleren van beroepskeuzen door voorlichting over en kennismaking met specifieke vakken en vraagstukken;
- Stimuleren van keuzevakken Engels én Duits in het voortgezet onderwijs, gezien het belang van internationale handelsrelaties van veel Venlose bedrijven;
- Structureel vormgeven en mogelijk uitbreiden van de Innovatiekring van Fontys, en Rabobank naar regionaal niveau en door toetreding van de HAS Limburg en de Universiteit Maastricht;
- Ruimte bieden aan de oprichting van "werkcentra", waarin reactivering en re-integratietrajecten vraaggericht worden ingevuld met directe betrokkenheid van het MKB.

➤ **Vergroten aantrekkelijkheid werkgevers**

Gezien de toenemende krapte op de regionale arbeidsmarkt de komende jaren, zal het bedrijfsleven ook zelf extra energie moeten steken in het aantrekken en vasthouden van gekwalificeerd personeel. Dat hierin nog veel kan worden gewonnen, blijkt onder andere uit het feit dat het bedrijfsleven nog onvoldoende profiteert van de groeiende toestroom van (Duitse) HBO-studenten - de meesten keren na hun studie terug naar Duitsland voor een baan. De volgende inspanningen vanuit het bedrijfsleven zijn in onze ogen noodzakelijk om zowel het zittende personeel te behouden en beter te laten presteren als nieuw talent aan te trekken:

- Investeren in de relaties met onderwijsinstellingen, via participatie in Innovatiekringen, het bieden van stages en het organiseren van bedrijfsbezoeken voor scholieren;
- Investeren in (inter)nationaal gerichte wervingscampagnes ter promotie van de regionale arbeidsmarkt;
- Aangaan van samenwerkingsverbanden met collega-bedrijven om gezamenlijk loopbaantrajecten aan trainees en "high potentials" aan te bieden;
- Aangaan van samenwerkingsverbanden met collega-bedrijven om gezamenlijk opleidingen te verzorgen, daar waar onderwijsinstellingen (structureel) gaten laten vallen.

Behoud van en productiviteitsverhoging van het zittend personeel verdienen hierin prioriteit. Wel dient daarnaast door samenwerking (in plaats van onderlinge concurrentie) de bindings- en wervingskracht van het regionale bedrijfsleven op (nieuw) talent te worden vergroot.

➤ **Versterken positie van Venlo als onderwijs- en kennisstad**

Venlo is nog geen studentenstad, maar de aanwezigheid van hbo-instellingen én een volwaardige dependance van een universiteit kan op termijn leiden tot een studentencultuur en een gunstig(er) imago bij studenten. Aandacht voor de hoger onderwijsfunctie van Venlo is nodig gezien de stagnatie van de binnenlandse studentenmarkt en de overheidsplannen rondom de studiefinanciering. Om de positie van Venlo als studentenstad (verder) te versterken, is het van belang om te investeren in het verblijfsklimaat voor studenten (zie ook verderop) en de realisatie van kenniscampussen. Deze campussen zullen moeten aansluiten bij de opleidings- en bedrijfsstructuur van de regio en zich daardoor duidelijk van campussen in andere regio's moeten onderscheiden.

Verbeteren van het woon- en leefklimaat

Het behouden en aantrekken van bewoners is de onderliggende opgave voor de anticipeerregio Noord-Limburg. In dit kader is het van belang om te blijven investeren in het regionale woon- en leefklimaat, waarbij de volgende agendapunten zijn opgesteld:

- Versterking centrumfunctie Venlose binnenstad
- Branding en citymarketing continueren
- Versterken stad-platteland relaties

➤ **Versterken centrumfunctie Venlo**

In het aantrekken en binden van de gewenste hoogopgeleiden speelt de kwaliteit van de Venlose binnenstad een grote rol. Voor de binnenstad is het zaak om actief te anticiperen op de (structurele) veranderingen die op dit moment in het koopgedrag van consumenten plaatsvinden. Met behulp van gericht brancherings- en acquisitiebeleid kan worden gewerkt aan het beperken van leegstand en de creatie van (nog) meer interessant aanbod. Daarbij is het van belang om nieuwe (winkel)concepten te blijven ontwikkelen, zodat Venlo verandert van een "place to buy" in een "place to be".

➤ **Branding en citymarketing continueren**

Naast het versterken van het aanbod, is het van belang om meer mensen van buiten bekend te maken met de kwaliteiten van Venlo. Dit vraagt om effectieve citymarketing, voortbouwend op het huidige, goede beleid. Ook in de toekomst moet dit beleid zich op afzonderlijke doelgroepen richten (inwoners, regiobezoekers, studenten, zakelijke bezoekers, etc.) en passen bij het (product)aanbod van de stad. Het voorzieningenaanbod voor studenten verdient daarbij nog een impuls door bijvoorbeeld de ontwikkeling van een discotheek, enkele eetgelegenheden die zich primair op studenten richten en de vergroting van het sportaanbod.

➤ **Intensiveren stad-platteland relaties**

In het realiseren van de economische ambities dient de beleidsaandacht zich zeker niet alleen op de stad Venlo te richten. In de beleving van de bevolking c.q. het toekomstige personeel van de Venlose bedrijven spelen gemeentegrenzen immers slechts een beperkte rol. Daarnaast is het woon- en leefklimaat in de directe omgeving van de stad voor het huisvesten van nieuwe doelgroepen van minstens zo groot belang. Het is dan ook zaak om de complementariteit tussen de stedelijke kwaliteit van Venlo en de natuurlijke kwaliteit in de omliggende gemeenten duidelijk tot uiting te brengen. Dit zowel in de gebiedsmarketing als in de creatie van een passend woning- en voorzieningenaanbod in Venlo en de (kleine) kernen in de directe omgeving van de stad.

Van agenda naar uitvoering

Rabobank Venlo e.o. hoopt met deze Economische Agenda het bedrijfsleven, overheden en andere betrokkenen te stimuleren met het realiseren van de economische ambities van de regio. Uitvoering van de Agenda vergt standvastigheid, betrokkenheid en een lange adem. Hoewel de voorliggende Economische Agenda een eerste prioriteitstelling bevat, ligt het voor de hand om in de (nabije) toekomst een verdere keuze te maken.

De regio heeft daarbij niet de luxe van een natuurlijke leider die een Economische Agenda als deze volledig kan of wil dragen. De uitvoering van de agenda vereist daarom draagvlak onder een aantal leidende ondernemers in de regio die ervoor

willen staan en zich, samen met ons, als inspirators en ambassadeurs willen hardmaken voor een ambitieuze economische strategie.

Wat ons betreft is dit een agenda voor en door het bedrijfsleven, waarbij de nadruk ook ligt op de inzet van ondernemers zelf. Wij kijken ernaar uit om samen met die ondernemers de regio de economische impuls te geven die het verdient. Op naar een economisch sterke en leefbare regio in 2022!

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Vijf jaar geleden presenteerde Rabobank Venlo e.o. met de publicatie "Venlo, stad zonder grenzen" haar visie op de toekomstige ontwikkeling van de regionale economie. Directe aanleiding vormden de omvangrijke investeringen die op dat moment in de regio plaatsvonden en een impuls zouden geven aan de economie. De Maasboulevard was in ontwikkeling, de Floriade stond voor de deur en Greenport Venlo had ambitieuze groeiplannen. Dit was de situatie eind 2008; net voor het uitbreken van de economische en financiële crisis waaruit Nederland en de regio zich op het moment van het publiceren van deze Economische Agenda nog altijd niet hebben kunnen ontworstelen. Inmiddels is de Floriade echter achter de rug en zijn de meeste ruimtelijke investeringen gerealiseerd. De regio heeft fors geïnvesteerd in het vestigingsklimaat en haar groeicapaciteit. De vraag is nu hoe dit onder het huidige economische gesternte kan worden verzilverd. De rol van de overheid is daarnaast onder invloed van de financiële en economische crisis veranderd. Hoewel de regio nog altijd kan bogen op (financiële) steun vanuit de provincie, zullen de gemeentelijke investeringen in het vestigingsklimaat naar verwachting structureel (fors) terugvallen. En dan is er nog de toekomstige demografische krimp, voorafgegaan door de verdere vergrijzing van de (beroeps)bevolking die op dit moment al in de regio plaatsvindt.

Zie hier drie belangrijke redenen die de vraag oproepen welke economische koers de regio voor de komende jaren moet varen. Discussie hierover vindt tijdens de uitvoering van dit onderzoek al volop in de regio plaats. Rabobank Venlo e.o. wil aan deze discussie een bijdrage leveren met de voorliggende Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022. De agenda is opgesteld om tot een nadere prioriteitstelling in het economisch beleid te komen, gebaseerd op de visie en mening van het regionale bedrijfsleven. De noodzaak het economisch beleid gericht vorm te geven, maken het bijstellen van economische ambities en het maken van scherpe keuzen onvermijdelijk. De Economische Agenda die Rabobank Venlo e.o. hier presenteert, geeft daartoe een aanzet door uit te gaan van een prioriteitstelling. Het maken van de keuzen zal uiteindelijk een zaak zijn van de betrokken partijen in het gebied.

Als het gaat over het toekomstperspectief van deze regio krijgt de bevolkingsontwikkeling al snel de meeste aandacht. Dat is op zich niet onterecht; ook niet vanuit economisch gezichtspunt. Immers, de economie is er voor de mensen en niet omgekeerd. Niettemin is het van belang voldoende aandacht te houden voor de belangen van het bedrijfsleven. Bevolking en bedrijfsleven kunnen niet los van elkaar worden gezien. Demografische ontwikkelingen, vooral de vergrijzing en de krimp van de regionale beroepsbevolking, hebben verstrekkende gevolgen voor het bedrijfsleven. Anderzijds kan het bedrijfsleven een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in een regio die sterk vergrijst. Een vitaal bedrijfsleven is aantrekkelijk om in te werken en werkt als zodanig wervend op mensen van buiten. Het bedrijfsleven draagt dan ook bij aan de bekostiging van maatschappelijke voorzieningen en kan meedenken over en meewerken aan oplossingen voor zaken als de sterk stijgende vraag naar zorg en het onder druk staande verenigingsleven en vrijwilligerswerk.

1.2 Kader en uitgangspunten

De Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 heeft in lijn met de Rabobank-visie "Venlo, stad zonder grenzen" uit 2008 betrekking op de regio Noord-Limburg als *geografische entiteit*. Niet voor alle economische ontwikkelingen, beleidsterreinen en ondernemers is dit schaalniveau relevant. Op strategisch niveau, bijvoorbeeld waar het gaat om samenwerking tussen hogescholen, instituten en overheid, is Noord-Limburg het minimale schaalniveau maar mag ook de invloed van de provincie niet worden onderschat. Hetzelfde geldt voor het belang van relaties met de Brainport Eindhoven en de Duitse zijde van de Euregio. Anderzijds is voor veel ondernemers Noord-Limburg een herkenbaarder gebied dan nog grotere geografische entiteiten en wordt de as Venlo-Venray toch al als het economische kerngebied van de regio gezien. En op basis van economisch-functionele relaties kan worden getwijfeld aan de relevantie van gemeenten als Mook en Middelaar en Gennep als zijnde "onderdeel" van de regio.¹ Dan zijn de economische relaties met grensgemeenten in Duitsland wellicht nog hechter en derhalve beleidsrelevanter. Een landsgrensoverstijgende regiovisie is echter ook in 2013 nog een brug te ver. Een belangrijke, meer pragmatische overweging voor Noord-Limburg is dat ook de Strategische Visie Regio Venlo voor deze regio als geheel wordt opgesteld, om daarmee aan te sluiten bij de regio-indeling die de Provincie Limburg hanteert.

In de Rabobank-visie uit 2008 zijn voor de ontwikkeling van de regionale economie vier *speerpuntsectoren* benoemd: agrofood, maakindustrie, logistiek en consumentendiensten. Uit recente beleidsvisies en ook uit de interviews die wij de afgelopen maanden voor het onderzoek hebben gehouden, blijkt dat deze sectoren nog altijd centraal dienen te staan in het beleid en de Economische Agenda van deze regio. Ook in de bestuurlijke visiedocumenten worden agrofood, maakindustrie en logistiek als de belangrijkste economische dragers gezien.² Dat wil overigens niet zeggen dat deze sectoren zonder meer toekomstbestendig zijn en zich vanzelf succesvol zullen ontwikkelen. Deze sectoren heb wel degelijk te maken met grote opgaven, zoals ook uit deze Economische Agenda zal blijken. Daarnaast kunnen (semi-)publieke sectoren als de zorg en het onderwijs in een Economische Agenda van deze regio niet ontbreken. Een goed zorg- en onderwijsaanbod geldt immers als belangrijke randvoorwaarde voor het behoud van de leefbaarheid in de regio.

En dan is er de toeristisch-recreatieve sector, waarover in regionale visietrajecten discussie bestaat waar het om het economische belang en de ontwikkelingskansen gaat. In dit onderzoek wordt de toeristisch-recreatieve sector niet als speerpuntsector gezien, ook al omdat er een aanzienlijke overlap bestaat met de speerpuntsector consumentendiensten. De toeristisch-recreatieve sector kan echter als een interessante groeisector worden gezien voor de werkgelegenheid in en ondersteunend aan de leefbaarheid van het landelijk gebied. Voor de regionale economie als geheel speelt de sector echter een bescheiden rol.

De onderhavige Economische Agenda is verder gebaseerd op *ambities* en *doelstellingen* voor de regionale economie. De ambities, zoals die in bestuurlijke visies en beleidsstukken staan aangegeven, zijn daarbij als eerste vertrekpunt

---

¹ Zie hiervoor o.a. een recent uitgevoerde studie 'Kleiner sturen met grotere gemeenten' naar functionele regio's door Rabobank Nederland, waarin deze gemeenten tot de functionele regio Nijmegen worden gerekend.

² Zie o.a. Startdocument Noord-Limburg (2012) en VenloVertelt, Strategische Visie 2030.

genomen. Wel wordt in dit onderzoek op basis van een economische analyse nog een nadere afweging van de gestelde ambities gemaakt (zie hoofdstuk 3). Daarbij is vooral ook gekeken naar de macro-economische context waarbinnen de ontwikkeling van de Venlose economie richting 2022 plaatsvindt. Juist deze regio is voor haar economisch succes primair afhankelijk van ontwikkelingen in de wereldhandel, de positie van Rotterdam daarin, de ontwikkeling van de Duitse economie (en dan vooral die in Nordrhein-Westfalen) en die in Brainport Eindhoven. De regio heeft alleen zelf invloed op de mate waarin zij van gunstige economische ontwikkelingen profiteert danwel de mate waarin zij de schade bij een tegenvallende ontwikkeling van de wereldhandel en de Duitse economie beperkt.

1.3 Leeswijzer

De voorliggende Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 gaat in de eerste plaats in op de economische ontwikkeling van de regio sinds het uitbrengen van de Rabobank-visie "Venlo, stad zonder grenzen" in 2008. *Hoofdstuk 2* gaat daarbij achtereenvolgens in op de economische groei en welvaart in de regio, de economische ontwikkeling van de vier speerpuntsectoren en de initiatieven die zijn genomen om de ontwikkeling van de Venlose economie te ondersteunen.

In *hoofdstuk 3* wordt vervolgens ingegaan op de actuele ambities van de regio. Dit hoofdstuk beschrijft eerst de vigerende (beleids)ambities en -doelstellingen, analyseert deze vervolgens op haalbaarheid en geeft vervolgens een overzicht van belangrijke sociaal-economische thema's waarvoor een heroverweging van ambities gewenst is.

In *hoofdstuk 4* wordt ten slotte de Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 gepresenteerd. De agenda gaat achtereenvolgens in op de belangrijkste (toekomstige) ruimtelijke investeringen in de regio, de benodigde investeringen in het sociale kapitaal en de gewenste verbetering van het woon- en leefklimaat.

2. Economische ontwikkeling van de regio Venlo in vogelvlucht

2.1 Inleiding

“Venlo, stad zonder grenzen” heette de Rabobank-studie die in 2008 verscheen. Hierin gaven we onze visie op de ontwikkeling van de regionale economie. Vijf jaar later, in volkomen andere economische omstandigheden, actualiseren we dit onderzoek. Ten tijde van het vorige Rabobank-onderzoek zag de wereld er compleet anders uit. Voor insiders tekenden de eerste effecten van de crisis op de Amerikaanse huizenmarkt zich misschien al af, maar vrijwel niemand kon de omvang en impact van die crisis op dat moment voorspellen. Na de val van Lehman Brothers in 2008 stonden de financiële markten op hun kop en begon een periode van mondiale economische neergang en onzekerheid.

Ook de Venlose economie zag er in 2008 anders uit. De regio stond aan de vooravond van grote investeringen in de infrastructuur (A73-Zuid en A74) en de binnenstad (Maasboulevard) en de voorbereidingen voor de Floriade waren in volle gang. In de beleving van veel mensen in de regio is de economische crisis daardoor (tot nu toe) voor een belangrijk deel aan de regio Venlo voorbij gegaan.

In dit hoofdstuk kijken we naar de ontwikkeling van de regionale economie sinds de publicatie van de studie “Venlo, stad zonder grenzen”. Paragraaf 2.2 gaat in op de ontwikkeling van de regionale economie in algemene zin en beoordeelt in hoeverre de economische crisis de regio inderdaad relatief weinig heeft gehinderd. Vervolgens wordt in paragraaf 2.3 ingegaan op de ontwikkeling van de vier speerpuntsectoren die in de studie van 2008 als dragers van de Venlose economie zijn geïdentificeerd: de maakindustrie, de agrofood, de logistiek en de consumentendiensten. De belangrijkste initiatieven ter ondersteuning van de Venlose economie in de afgelopen vijf jaar worden in paragraaf 2.4 uiteengezet. Het hoofdstuk besluit in paragraaf 2.5 met een beknopte conclusie.

2.2 Economische groei en welvaart

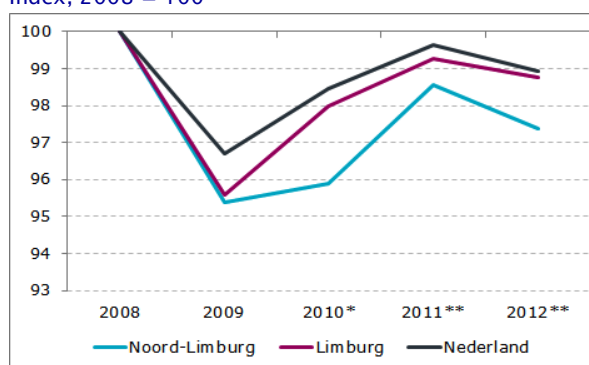
In termen van bruto toegevoegde waarde bedraagt de economische omvang van Noord-Limburg circa € 7,5 miljard (2012). Dat is bijna een kwart van de Limburgse en bijna 1,5% van de Nederlandse economie. De regio heeft daarmee een relatief lage ruimtelijk-economische dichtheid. Circa 40% van het Limburgse en ruim 2% van het Nederlandse grondoppervlak is immers in de regio geconcentreerd.

De economische groeiontwikkeling van Noord-Limburg bleef de afgelopen jaren achter bij die van de provincie Limburg en Nederland (figuur 1). Vooral in 2009 bleef de economische groei achter en dit werd slechts ten dele gecompenseerd door de groei in 2010. Het verhoudingsgewijs grote effect van de economische crisis duidt op een relatief conjunctuurgevoelige structuur van de regionale economie, wat ook wordt bevestigd in de ontwikkeling van de werkgelegenheid. Qua aantal banen boekte de regio in 2011 weer een lichte groei (figuur 2), maar over vijf jaar bleef de werkgelegenheid min of meer op hetzelfde niveau. In de regio werd de groei overigens voor het grootste deel gerealiseerd in de gemeente Venray. In de gemeente Venlo nam de werkgelegenheid in de afgelopen vijf jaar met bijna 3% af.

Het per saldo op peil blijvende aantal banen in de regio duidt in combinatie met de afnemende bruto toegevoegde waarde op een afnemende arbeidsproductiviteit. De daling van de arbeidsproductiviteit in Noord-Limburg was in verhouding tot die in de provincie Limburg en Nederland relatief groot.

Figuur 1: Ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde, 2008-2012

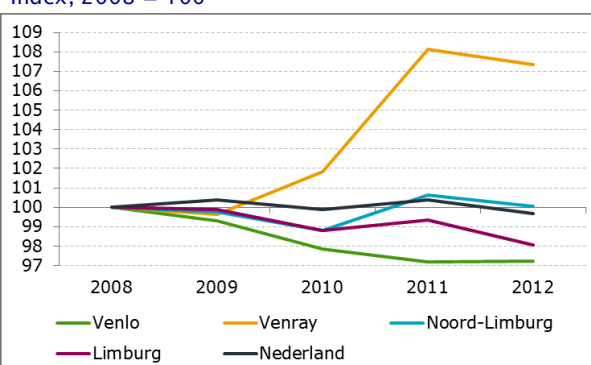
Index, 2008 = 100

Bron: CBS, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon
* nader voorlopige cijfers ** voorlopige cijfers

Figuur 2: Ontwikkeling van het aantal banen, 2008-2012

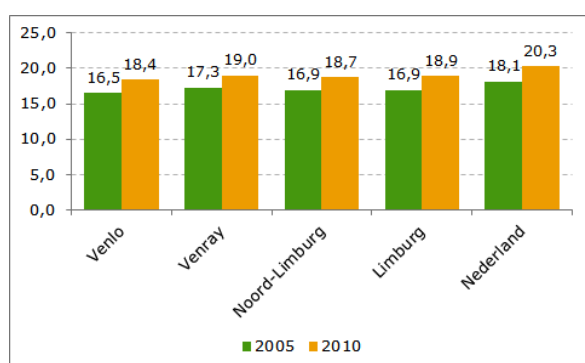
Index, 2008 = 100

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

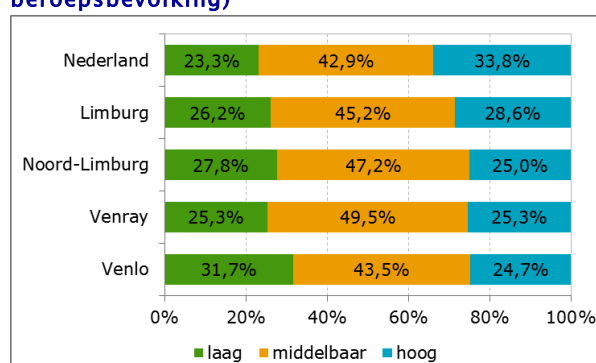
Ook het Venlose welvaartspeil ligt op een fors lager niveau dan gemiddeld in Limburg en Nederland. Het gemiddelde besteedbare jaarinkomen per persoon met inkomen gedurende het hele jaar bedroeg in 2010 € 18,3 duizend netto (figuur 3). In Limburg bedroeg dit inkomen € 18,9 duizend en landelijk € 20,3 duizend. Het beneden gemiddelde inkomensniveau hangt voor een deel samen met het relatief lage opleidingsniveau van de Venlose beroepsbevolking (figuur 4). Ook kampt de stad met een verhoudingsgewijs hoge werkloosheid (6,9% ten opzichte van 5,8% in Noord-Limburg en 5,7% in Nederland).³

Figuur 3: Gemiddeld besteedbaar inkomen van personen met inkomen, 2005-2010

Bron: CBS, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Figuur 4: Opleidingsniveau van de beroepsbevolking, 2009/2011 (% van de beroepsbevolking)

Bron: CBS, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

De economische structuur van Venlo e.o. kenmerkt zich verder door een sterke vertegenwoordiging van het MKB en enkele grote trekkers in de industrie, handel en logistiek, zoals Océ (tegenwoordig Canon), DSV (voorheen Frans Maas), Seacon, ZON en Veiling Rhein-Maas. Ook de non-profitsector kent enkele grote instellingen in de zorg (VieCuri, De Zorggroep, Dichterbij) en het onderwijs (Gilde Opleidingen,

³ UWV Werkbedrijf, mei 2013.

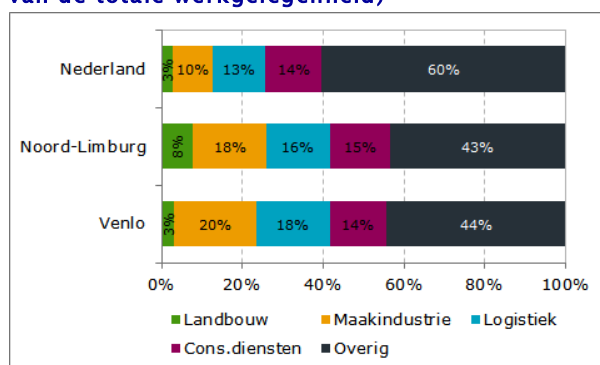
Fontys Hogeschool), terwijl de commerciële dienstverlening relatief kleinschalig en vooral regionaal gericht van karakter is.

2.3 Economische ontwikkeling van de vier speerpuntsectoren

Vijf jaar geleden werden in de studie "Venlo, stad zonder grenzen" vier sectoren als dragers van de regionale economie geïdentificeerd: de maakindustrie, de agrofood, de logistiek en groothandel en de consumentendiensten. In 2012 zorgden deze sectoren voor 56% van de werkgelegenheid in Venlo (figuur 5); ongeveer evenveel als in 2007. Het aandeel van de vier speerpuntsectoren in de totale economie ligt hiermee nog altijd ver boven het landelijke gemiddelde van 40%. Dit geldt in het bijzonder voor de maakindustrie.

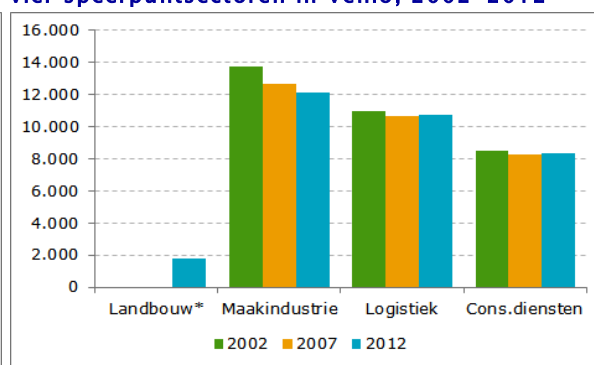
Het is echter dezelfde sector die in de afgelopen vijf jaar een sterke krimp van de werkgelegenheid liet zien (figuur 6). In andere sectoren nam het aantal banen per saldo iets toe. Dit geldt met name voor in het onderwijs, de zorg en de zakelijke dienstverlening. In de bouwnijverheid nam het aantal banen juist af.

Figuur 5: Werkgelegenheidsstructuur, 2012 (% van de totale werkgelegenheid)

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Figuur 6: Werkgelegenheidsontwikkeling in de vier speerpuntsectoren in Venlo, 2002-2012⁴

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Maakindustrie

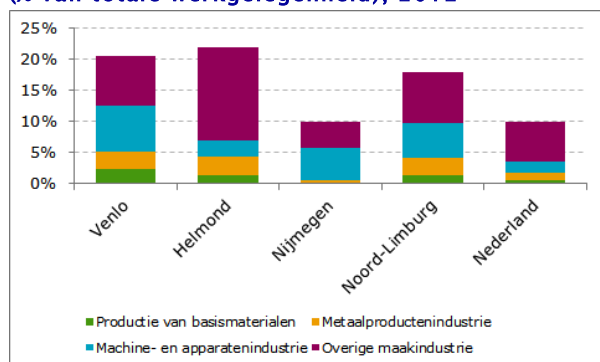
Specifiek in de Venlose maakindustrie is de werkgelegenheid enkel in de overige maakindustrie toegenomen (figuur 8). De overige maakindustrie omvat in dit geval de voedings- en genotmiddelen-, kleding-, textiel- en overige goederenindustrie, waarbij de groei vooral in de overige goederenindustrie plaatsvond. In de relatief grote machine- en apparatenindustrie is de werkgelegenheid in de afgelopen vijf jaar minder sterk afgenomen dan gemiddeld in Nederland (-3,3% t.o.v. -10,9%). Met Océ heeft de regionale maakindustrie nog altijd haar boegbeeld, al is het bedrijf inmiddels overgenomen door Canon. In totaal biedt de maakindustrie Venlo ruim 12.000 banen en in de rest van Noord-Limburg nog eens circa 13.500 banen.

Hoewel de positie van de maakindustrie door de overname van Océ en de krimp van de werkgelegenheid (iets) is verzwakt, geeft de verhoudingsgewijs beperkte afname van de werkgelegenheid in de Venlose maakindustrie (-3,9% ten opzichte

⁴ Tot en met 2008 baseerde LISA de werkgelegenheidscijfers van de landbouw op CBS landbouwtellingen. Vanaf 2009 wordt gebruik gemaakt van gegevens uit het Handelsregister nieuwe stijl van de Kamer van Koophandel, aangevuld met gegevens van Prosu. Hierdoor is een vergelijking door de tijd niet betrouwbaar en is ervoor gekozen uitsluitend de gegevens van 2012 in de grafiek op te nemen.

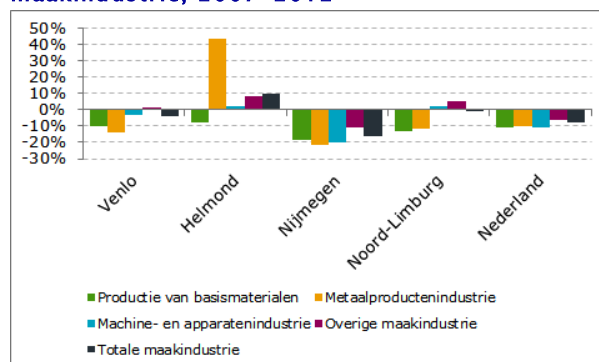
van -7,9% in Nederland) ook de sterke concurrentiepositie van die sector aan. In steden met een eveneens sterk vertegenwoordigde maakindustrie zoals Eindhoven, Nijmegen en Weert, nam de werkgelegenheid immers nog sterker af. In Helmond nam de werkgelegenheid in de lokale maakindustrie toe, met name door een sterke ontwikkeling van de metaalproductenindustrie.

Figuur 7: Werkgelegenheid in de maakindustrie (% van totale werkgelegenheid), 2012

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Figuur 8: Werkgelegenheidsontwikkeling in de maakindustrie, 2007-2012

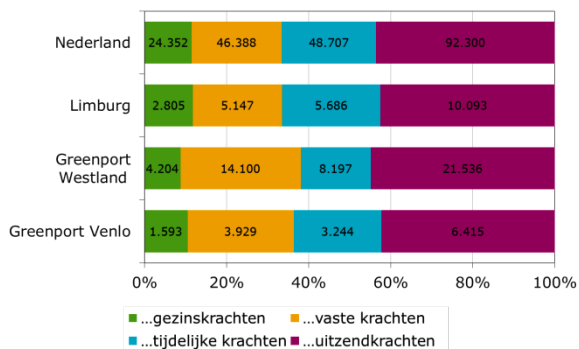
Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Agrofood

De agrofood is in Venlo zelf sterk vertegenwoordigd via de groothandel, de veiling, de transportsector en de verwerkende industrie. Ook is de stad het geografische handelscentrum van één van de grootste tuinbouwgebieden in Europa: Greenport Venlo. Een groot deel van de economische activiteiten in Greenport vindt buiten Venlo zelf plaats, maar in de regiovoering over de ontwikkeling van de tuinbouw is de stad een belangrijke spil. De ontwikkeling van Greenport heeft daarom nog altijd een prominente plaats in het economische beleid van de regiogemeenten en dat van de Provincie.⁵

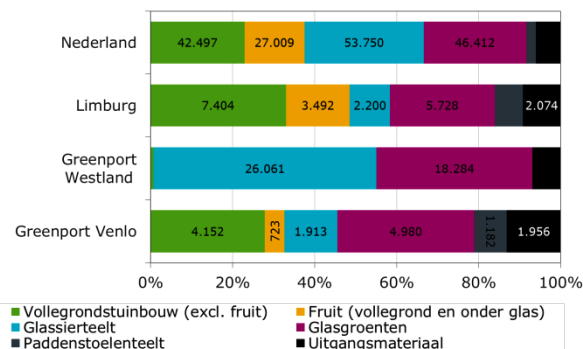
Specifiek in Greenport Venlo -in dit onderzoek gedefinieerd als de som van de gemeenten Venlo, Peel en Maas en Horst aan de Maas- bedraagt het totale aantal banen in de primaire sector meer dan 15.000 (figuur 9). Een groot deel hiervan bestaat uit tijdelijke en uitzendkrachten. Uitgesplitst naar teelten zijn vooral de vollegrondstuinbouw en glasgroenteteelt in de Greenport sterk vertegenwoordigd (figuur 10). De glasierteelt is in Greenport Venlo relatief klein.

Figuur 9: Werkgelegenheid in de primaire tuinbouw, per type (2011)

Bron: CBS/PT, bewerking Roots Beleidsadvies en

Figuur 10: Werkgelegenheid in de primaire tuinbouw, per teelt (2011)

Bron: CBS/PT, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

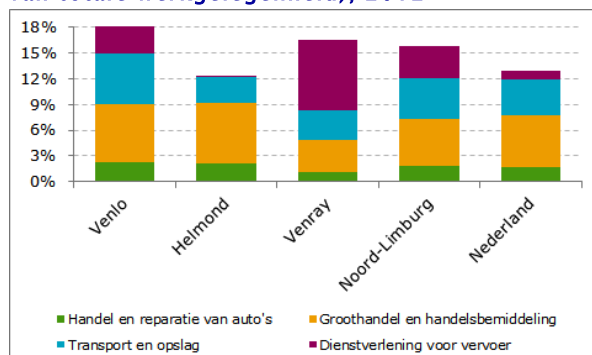
⁵ Zie hiervoor onder andere ook de Voorjaarsnota 2013 van Provincie Limburg.

Logistiek en groothandel

In 2013 is de regio Venlo-Venray door het Vakblad "Logistiek" opnieuw uitgeroepen tot dé logistieke hotspot van Nederland. De beoordeling is gebaseerd op het oordeel van een panel van deskundigen over onder andere de aanwezigheid van een goede infrastructuur, de bereikbaarheid van logistieke knooppunten en de medewerking van overheid en gemeenten.

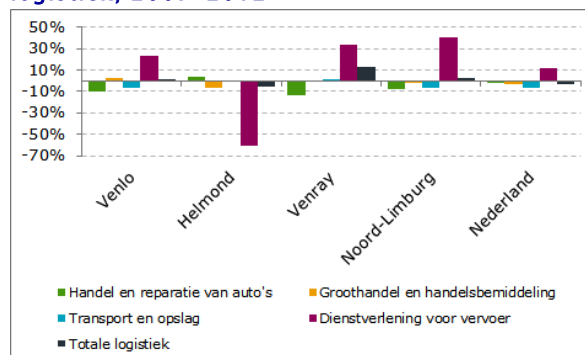
In economische termen zorgen de logistiek en groothandel in Venlo voor bijna 11.000 arbeidsplaatsen en in de regio voor nog eens bijna 12.000. In de afgelopen jaren is vooral de dienstverlening voor het vervoer, een onderdeel van de logistieke sector waarin relatief veel toegevoegde waarde wordt gecreëerd, sterk gegroeid (figuur 12). De werkgelegenheid in de lokale transportsector nam juist iets af. In de Venlose groothandel nam de werkgelegenheid vooral toe in de handelsbemiddeling en de groothandel in voedings- en genotmiddelen.

Figuur 11: Werkgelegenheid in de logistiek (% van totale werkgelegenheid), 2012

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

Figuur 12: Werkgelegenheidsontwikkeling in de logistiek, 2007-2012

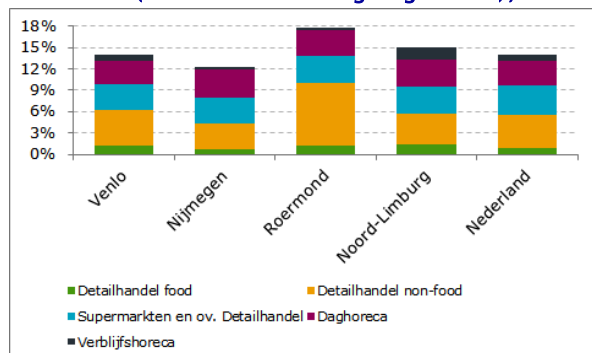

Bron: LISA, bewerking Roots Beleidsadvies en Bureon

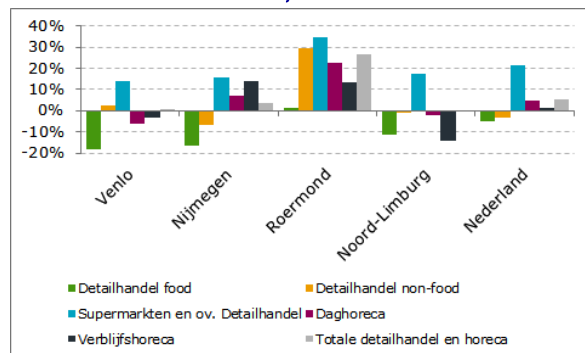
Consumentendiensten

Venlo heeft een duidelijke regionale centrumfunctie op het gebied van detailhandel, horeca en persoonlijke diensten. Daarbij beperkt de regio zich zeker niet tot Noord-Limburg, maar bestrijkt die ook het Duitse achterland. De werkgelegenheid in de Venlose detailhandel en horeca bedraagt ruim 8.300 arbeidsplaatsen (circa 14% van de totale werkgelegenheid) en is de afgelopen vijf jaar iets gegroeid (+0,3%). De belangrijkste groei deed zich voor bij de supermarkten en overige detailhandel, die laatste vooral via internet en postorderbedrijven.

Figuur 13: Werkgelegenheid in de detailhandel en horeca (% van totale werkgelegenheid), 2012

Figuur 14: Werkgelegenheidsontwikkeling in de detailhandel en horeca, 2007-2012

In de regio ondervindt Venlo grote concurrentie van Roermond. In deze stad is de werkgelegenheid in de detailhandel en horeca in de afgelopen vijf jaar met ruim 26% gegroeid, tegenover 0,3% in Venlo (ondanks de realisatie van de Maasboulevard in 2010). De belangrijkste krimp deed zich voor in de Venlose daghoreca en detailhandel food (figuur 14).

2.4 Initiatieven ter ondersteuning van de Venlose economie

De zojuist geschetste ontwikkeling van de Venlose economie is deels een resultaat van de macro-economische situatie, deels van specifieke omstandigheden in het gebied, ofwel het aanwezige ondernemerschap en het ondernemingsklimaat. Het is daarom van belang om inzicht te geven in de status van initiatieven die een versterking van dit ondernemerschap en/of het ondernemingsklimaat tot doel hebben (gehad). De Economische Agenda geeft immers ruimte aan nieuwe initiatieven en bouwt voort op bestaande initiatieven. Deze paragraaf biedt zicht op de status van initiatieven die in de afgelopen jaren zijn ontplooid.

Box 1: Bestuurlijke context

De afgelopen jaren hebben Venlo en de regiogemeenten visies en plannen opgesteld gericht op het versterken van de economie. Zo heeft Venlo in 2010 haar “Strategische Visie Venlo 2030 – Venlo Vernieuwt” en een “Visie Stedelijk Centrum 2022” opgesteld, heeft de provincie het “Startdocument Noord-Limburg, Focus aanbrengen en krachten bundelen” laten uitwerken en hebben de regiogemeenten de strategische regiovisie “Regio in Balans” uitgebracht. Recent is bovendien door de Provincie Limburg in de Voorjaarsnota 2013 aangegeven welke steun aan de regionale economie op de korte en middellange termijn wordt gegeven. Deze visies c.q. beleidsnota’s en de daarin beschreven ambities en plannen zijn deels vertaald in concreet beleid en/of initiatieven, deels vindt die beleid- en planvorming nog plaats. In de volgende hoofdstukken van dit rapport wordt de actuele ambitie van de lokale en regionale overheid beschreven en wordt mede op basis daarvan een Economische Agenda voor de komende jaren opgesteld. In dit hoofdstuk richten we ons vooral op de plannen en initiatieven die in de afgelopen vijf jaar feitelijk in de regio zijn gerealiseerd.

Initiatieven ter versterking van het ondernemingsklimaat zijn onder de volgende thema’s in te delen:

- Infrastructuur en bereikbaarheid;
- Bedrijfsruimte (bedrijventerreinen, kantoor- en glastuinbouwlocaties);
- Kennis en onderwijs;
- Organisatiegraad van en samenwerking tussen ondernemers;
- Woon- en leefklimaat (o.a. binnenstad).

Daarnaast behoeven twee bijzondere initiatieven apart aandacht: de Floriade en het MFC/Kazernekwartier.

2.4.1 Infrastructuur en bereikbaarheid

Bovenlokaal wegennet

In de periode net voor het uitbrengen van de studie "Venlo, stad zonder grenzen", zijn de laatste tracédelen van de A73 opgeleverd.⁶ Hiermee is Venlo ook vanuit het zuiden per snelweg direct ontsloten geraakt. In april 2012 is bovendien de A74 opgeleverd, waardoor de bereikbaarheid over de weg vanuit Duitsland is verbeterd en een (driekwart) snelwegring rond Venlo is gerealiseerd.

Aan de A67 zijn de afgelopen jaren geen capaciteitsverhogende werkzaamheden uitgevoerd. Een belangrijke investering in het bovenlokale wegennet is wel de aanleg van de "Greenportlane". Deze provinciale weg verbindt ten noordwesten van Venlo de A73 en de A67 met elkaar en dient in het kader van de gebiedsontwikkeling Klavertje Vier de centrale as te gaan vormen van de economie in dit gebied.

Bereikbaarheid Venlose binnenstad

Naast de realisatie van rijkswegen en faciliteiten voor de logistieke sector, waren de meeste bereikbaarheidsinitiatieven van de afgelopen jaren gericht op de Venlose binnenstad. Daarbij ging het om het verbeteren van de doorstroming van het verkeer van en naar het centrum, maar vooral ook om uitbreiding van en informatievoorziening over parkeervoorzieningen.

Een belangrijke investering in de binnenstedelijke bereikbaarheid was de realisatie van de tunnel onder het Koninginneplein (nabij het NS-station), welke medio 2011 in gebruik is genomen. Dit heeft de doorstroming van het autoverkeer aan de zuidzijde van de binnenstad aanzienlijk bevorderd. De realisatie van de Maasboulevard ging daarnaast gepaard met een verbetering van de binnenstedelijke fietsverbinding.

Verder is de parkeer capaciteit in de binnenstad met de eind 2010 opgeleverde en 550 plaatsen tellende parkeergarage Maasboulevard fors uitgebreid. Daarnaast heeft er capaciteitsuitbreiding plaatsgevonden door (niet permanent) open parkeervoorzieningen te creëren, om als zodanig de piekdrukke (van Duitsers) op te vangen. Ook is gestart met de bouw van de parkeergarage onder het nieuwe Stadskantoor in de Maaswaard.

Overslag

Voor de functie van logistieke "hotspot" is de aanwezigheid van multimodale overslagvoorzieningen in de regio Venlo van groot belang. In juni 2010 is de Bargeterminal op Trade Port Venlo in gebruik genomen, waarmee containeroverslag over het water in de regio mogelijk is gemaakt. Het (lokale) bedrijfsleven maakt inmiddels veelvuldig gebruik van de terminal.

2.4.2 Bedrijfsruimte

Met betrekking tot de ontwikkeling van bedrijfsruimte is in de regio Venlo vooral de ontwikkeling van "Klavertje Vier" van belang. In 2010 is hierbinnen een groot nieuw bedrijventerrein beschikbaar gekomen voor uitgifte: Trade Port Noord (fase 1). Met een omvang van 160 hectare bruto is hierdoor het aanbod aan agri-food gerichte (logistieke) bedrijfsruimte fors uitgebreid. De gronduitgifte op Trade Port Noord

---

⁶ Het tracé Belfeld-Beesel (9 km) in augustus 2007, Herten-Maasbracht (7 km) en Tegelen-Noord Belfeld (5 km) eind 2007 en Maasbracht-KP Het Vonderen (1 km) en Beesel-Herten (13 km) begin 2008.

verloopt minder snel dan oorspronkelijk gepland, met de economische en vastgoedcrisis als belangrijkste oorzaak.

Naast de realisatie van bedrijventerreinen zijn in aanloop naar de Floriade op Venlo Greenpark twee grote kantoorpanden gerealiseerd: Innovatoren en Villa Flora. Deze panden zijn inmiddels volledig verhuurd, nu in Villa Flora Fooddrome wordt gerealiseerd. Inmiddels heeft de Provincie Villa Flora en 10 hectare van GreenPark Venlo van de regio overgenomen om er een campus te laten ontwikkelen. Nieuw aanbod voor kantoorgebonden bedrijvigheid komt de komende jaren beschikbaar met de realisatie van de Maaswaard.

Tussen 2007 en 2011 is ook het glastuinbouwproject Californië I gerealiseerd. In de eerste fase is vanaf 2007 het Westelijk deel ontwikkeld met een omvang van 60 hectare (bouwgrond). In fase 2 is het hart van Californië ontwikkeld dat 110 hectare omvat, terwijl in fase 3 in het oosten nog eens 70 hectare is ontwikkeld. In die fase heeft ook het wegennet en de groenontwikkeling verder vorm gekregen.⁷

Tegelijkertijd vond in Siberië een ontwikkeling van het BusinessPark Siberië plaats. Daar is recent gestart met de bouw van een distributiecentrum voor Brand Loyalty. In het gebied is ook grond geschikt gemaakt voor de uitgifte aan glastuinders. Hier zijn in de afgelopen jaren ook diverse uitbreidingen van zittende glastuinders en inplaatsingen van tuinders van elders gerealiseerd. Verder zijn buiten het ontwikkelingsgebied van "Klavertje Vier" enkele kleinschaligere bedrijfslocaties beschikbaar gekomen, zoals op Geloërveld.

2.4.3 Kennis en onderwijs

Onderwijs en arbeidsmarkt

De afgelopen jaren is het aanbod aan hogere opleidingen in de stad fors uitgebreid. Ten tijde van de vorige Rabobankstudie telde Venlo al een aantal opleidingen van Fontys Hogeschool, maar de onderwijsinstelling heeft dit aantal sindsdien verder uitgebreid en tegelijkertijd duidelijk in haar Campus geïnvesteerd. Inmiddels biedt de Hogeschool een groot aantal studierichtingen aan binnen de faculteit Economische Wetenschappen en de faculteit Engineering, Informatie en Techniek.⁸ Ook is in de regio inmiddels een PABO-opleiding aanwezig en is Maastricht University in Venlo gestart met twee opleidingsrichtingen: Global Supply Chain Management and Change van de economische faculteit en Health Food Innovation Management van de medische faculteit. Ook opent de HAS Hogeschool per 1 september 2013 een vestiging in Venlo.

Voorts sponsort de Gemeente Venlo sinds 2011 de leerstoel C2C-Design aan de Universiteit Twente. Dit is een tweejarig specialisatieprogramma binnen de master Industrial Design Engineering. Gedurende het eerste jaar van deze masteropleiding volgen de studenten colleges aan de Universiteit Twente en in het tweede jaar wordt de opgedane kennis in de praktijk gebracht bij bedrijven en/of projecten in de regio Venlo. Op termijn moet de gehele opleiding zich verplaatsen naar de stad.

De afgelopen jaren zijn verder weinig initiatieven ontplooid om de afstand tussen het lager en middelbaar beroepsonderwijs enerzijds en de arbeidsmarkt c.q. het

---

⁷ Website Californië.nu.

⁸ Bij Economische Wetenschappen gaat het om de studierichtingen Commerciële Economie, Bedrijfseconomie, Int. Business and Management Studies, Food en Flower Management. Bij Engineering, Informatica en Logistiek om Industrieel Product Ontwerpen, Werktuigbouwkunde, Mechatronica/ Elektrotechniek, Software Engineering, Business Informatics, Logistiek Management.

bedrijfsleven anderzijds te verkleinen. Het bedrijfsleven geeft op dit punt aan vooral behoefte te (gaan) hebben aan middelbaar opgeleid technisch personeel. Vanuit de Stichting Venlo Partners worden nu eerste pilots gestart om Venlose talenten op Havo en VWO niveau via een studentencontactsysteem te gaan volgen in hun verdere studieperiode. Bij succes wordt dit in de toekomst uitgebreid naar het middelbaar beroepsonderwijs om als zodanig een bijdrage te gaan leveren aan het verkleinen van de afstand tussen het onderwijs en de lokale/regionale arbeidsmarkt. Op het niveau van het hoger onderwijs is de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven wel verbeterd, zoals onder meer blijkt uit de oprichting van de Innovatiekring, waarin Fontys Hogeschool, MKB Venlo en de Rabobank participeren.

Innovatie

In de Rabobank-studie "Venlo, stad zonder grenzen" is het scenario "Pilot-stad van Limburg" aangegeven als mogelijk richtsnoer voor de toekomstige economische ontwikkeling van de stad. Daarbij richt de aandacht zich op het versterken van de innovatiekracht van de economie, ofwel het bedrijfsleven. Inmiddels zijn enkele initiatieven gestart die daarmee verband houden.

Zo heeft Océ samen met Maastricht University en Exter de Document Services Valley (DSV) opgericht. Dit initiatief is gericht op het realiseren en toepassen van innovaties op het gebied van document- en informatiedienstverlening. DSV bestaat uit het Open Innovation Centre en een Business Services School, die op de Océ campus zijn gevestigd. Aan de school is een leerstoel Document Services Innovation verbonden. In het kader van DSV zijn inmiddels 164 innovatieve projecten aangemeld, waarvan 48 de pitchfase hebben overleefd en 14 zich in de realisatiefase bevinden.⁹

Een tweede initiatief betreft de oprichting van een innovatiefonds door Rabobank Venlo e.o..¹⁰ Als gevolg van de vorige Rabobank studie is dit fonds opgezet om de ontwikkelingsrichting "Pilot-stad van Limburg" kracht bij te zetten. Middels het fonds worden elk jaar vier bedrijven in het zadel geholpen. Doel is om in 2022 circa 40 actieve bedrijven in de regio te hebben, die eerder vanuit het innovatiefonds zijn ondersteund.

Verder ontwikkelt de Innovatoren op Greenpark zich tot broedplaats voor startende ondernemers en ondernemersbijeenkomsten. DCGV en Provincie Limburg hebben daarnaast de InnovAward in het leven geroepen, die jaarlijks wordt uitgereikt om de ontwikkeling van innovatieve producten door bedrijven in de regio te stimuleren. Last but not least worden met behulp van het initiatief Kickstart kennisintensieve starters naar de regio Venlo getrokken om de ambities van de regio waar te maken. Het initiatief wordt gesteund door Regio Venlo, Provincie Limburg, NV Industriebank LIOF en Rabobank Venlo e.o..¹¹

2.4.4 Organisatiegraad van en samenwerking tussen ondernemers

De laatste jaren is de samenwerkingsgraad tussen ondernemers in Venlo sterk verbeterd. Zo is in de binnenstad via de reclamebelasting een MKB-heffing ingevoerd ten bate van de collectieve bekostiging van zaken als sfeerverlichting en

⁹ Volgens gegevens op de website van Document Services Valley (<http://www.documentservicesvalley.com>) in januari 2013.

¹⁰ Aanvragers kunnen een ondersteuning van maximaal € 250.000 uit het fonds ontvangen. Deze ondersteuning kan bestaan uit een achtergestelde lening of deelneming. De hoogte van het uiteindelijke bedrag hangt af van het benodigde bedrag om de aanvraag te realiseren.

¹¹ Zie voor meer informatie: <http://www.kickstartvenlo.nl>.

promotie. Op de bedrijventerreinen zijn daarnaast BIZ-fondsen opgericht ten behoeve van de financiering van gemeenschappelijke voorzieningen. De stichting Ondernemend Venlo is bovendien opgericht om de positie van de circa 1.000 op de Venlose bedrijventerreinen gevestigde bedrijven te versterken en de kwaliteit van de bedrijfsomgeving te verbeteren, onder andere door invoering van parkmanagement. In de stichting zijn de krachten gebundeld van Businesspark Venlo Trade Port, Businesspark Noorderpoort en Businesspark Tegelen/Belfeld. Daarmee worden de belangen behartigd voor 18 industrieterreinen in de regio met circa 1.000 bedrijven en circa 25.000 arbeidsplaatsen. De verschillende belangenorganisaties zijn in overkoepelende zin gehuisvest in het "Ondernemershuis" in de Innovatoren.

Aanwijzingen voor initiatieven op het gebied van branchegerichte samenwerking en/of ketensamenwerking zijn er vooralsnog weinig. Zo zijn er binnen sectoren als de tuinbouw en de logistiek bijvoorbeeld weinig concrete samenwerkingsinitiatieven gerealiseerd gericht op het bundelen van afzet of logistieke stromen.

2.4.5 Woon- en leefklimaat

Voorzieningenaanbod in de binnenstad

Sinds het uitbrengen van het rapport "Venlo, stad zonder grenzen" zijn de meeste geplande ruimtelijke investeringen in de binnenstad gerealiseerd. Zo is de Maasboulevard vrijwel klaar, wordt het vernieuwde en uitgebreide Maaspoort-theater in september 2013 opgeleverd en is de nieuwe Picardie-bioscoop in het voorjaar van 2013 in gebruik genomen. Ook wordt in het kader van de ontwikkeling van het Q4-gebied een nieuw poppodium gerealiseerd.

De Maasboulevard heeft geleid tot een uitbreiding van het winkel- en horeca-aanbod in de stad, wat de regiofunctie van Venlo lijkt te versterken. Tegelijkertijd versterkt de capaciteitsuitbreiding van het retailvastgoed op dit moment de leegstandsontwikkeling in andere delen van de binnenstad. Ook kan de bezettingsgraad van de Maasboulevard onder druk komen te staan als de huidige huurcontracten aflopen.

Hoewel het winkelaanbod met de realisatie van de Maasboulevard dus is uitgebreid, is dit aanbod (nog) niet naar een wezenlijk hoger niveau getild. Ook lijkt de variëteit (nog) niet te zijn vergroot.¹² Voor de doelgroep van studenten biedt de binnenstad met de Maasboulevard weinig interessant winkelaanbod, hoewel de vestiging van een Primark winkel positief is. Met het uitvoeringsplan branchering van BRO uit 2010 wordt inmiddels getracht een hoger segment bezoekers naar de stad te trekken. Een concreet initiatief om de leegstand te verminderen en nieuwe winkel(keten)s naar de Venlose binnenstad te lokken is: "Unique Shopping Points". Door ondernemers winkelruimten tijdelijk, flexibel te laten uitproberen (en tevens te ondersteunen met webwinkelconcepten) wordt getracht de drempel voor vestiging van retailers te verlagen. Mede door de economische en vastgoedcrisis en de matige consumptieontwikkeling kost het veel tijd dergelijke initiatieven op te zetten en doelstellingen te bereiken.

Wonen

Naast het winkel-, horeca- en cultuuraanbod wordt de levendigheid van de binnenstad voor een belangrijk deel bepaald door de woonfunctie. Met het appartementencomplex Lineair, de Romertoren en stadswoningenproject Stadwaker

---

¹² CBS (2013), *Gevarieerder winkelaanbod in veel winkelcentra*.

heeft de Maasboulevard de woonfunctie van de binnenstad een duidelijke impuls gegeven. Dit geldt ook voor de woningbouw in het Q4-gebied. De genoemde woningbouwprojecten kampen echter wel met gedeeltelijke leegstand, terwijl initiatieven ter vermindering van de (woning)leegstand boven winkels langzaam van de grond komen. Datzelfde geldt voor initiatieven ter verbetering van de functie van de binnenstad als zakelijke ontmoetingsplek voor studenten, zzp'ers en kenniswerkers, zoals de realisatie van een openbaar WiFi-netwerk.

Imago

Uit voornoemde ontwikkelingen in de binnenstad blijkt dat in het culturele klimaat van de stad volop is geïnvesteerd. Dit heeft niet alleen de positie van de stad als regiocentrum versterkt, maar maakt de stad ook aantrekkelijker om te wonen. Zaken als de binnenstadsontwikkeling, de Floriade en het strikte drugsbeleid hebben het imago van de stad in de afgelopen jaren bovendien aanzienlijk verbeterd. Niettemin lukt het Venlo nog onvoldoende om lokale jongeren en mensen van buiten blijvend aan de stad te binden. Initiatieven voor studentenhuisvesting¹³ en citymarketingbeleid moeten in die situatie verandering brengen. De afgelopen jaren zijn besteed om plannen daarvoor op te stellen en initiatieven voor te bereiden.

2.4.6 Overige initiatieven

Floriade

Tijdens het opstellen van deze studie vindt een uitgebreid evaluatieonderzoek plaats naar de Floriade, waarin onder meer ook wordt gekeken naar de economische effecten van het evenement. Gegeven het nog niet beschikbaar zijn van de resultaten van deze evaluatie op het moment van schrijven, beperkt deze Rabobank-studie zich tot enkele opmerkingen over het evenement op basis van de interviews die in het kader van deze studie zijn gehouden (Bijlage B) en de reeds beschikbare economische statistieken.

Op basis van de interviews en de reeds bekende bezoekersaantallen¹⁴ kan worden geconcludeerd dat de Floriade qua media-aandacht en bezoekersaantallen een succes was. Het evenement heeft een impuls gegeven aan het investeringsklimaat en de organisatiegraad in de regio. Het lijkt erop dat het imago van Venlo door de Floriade is verbeterd, al heeft de discussie over het exploitatieverlies van de Floriade B.V. wel voor een negatieve bijklank gezorgd.

Ondanks het feit dat het regionale bedrijfsleven pas in een laat stadium betrokken is geraakt bij de realisatie en exploitatie van het evenement, lijkt de Floriade een impuls aan de regionale economie te hebben gegeven. De positieve economische effecten zijn echter niet eenduidig uit de nu beschikbare economische statistieken af te leiden. De regionaal-economische groei is, zo bleek al in het eerste deel van dit hoofdstuk, in de periode 2009-2011 zelfs lager uitgevallen dan provinciaal en landelijk. De werkloosheidscijfers geven evenmin een duidelijke indicatie voor de aanwezigheid van de Floriade. Hoewel het aantal Venlose werkzoekenden rond de zomer van 2012 aanzienlijk daalde, gold dit ook voor de zomers van 2010 en 2011. Derhalve kan dus sprake zijn van een structureel seizoenseffect, veroorzaakt door

---

¹³ Aanvankelijk werd ervan uitgegaan dat met de uitbreiding van het aantal hogere opleidingen, studenten zich wel in de stad zouden vestigen. Maar veel nieuwe studenten, vooral die uit Duitsland, kiezen Venlo niet als hun woonplek. Bovendien maken fiscaal-juridische beperkingen de bouw van woningen voor jongeren (tot 23 jaar) minder aantrekkelijk voor investeerders.

¹⁴ Regio Venlo (2013), Tussenbericht Floriade.

de groeiende vraag naar personeel in vooral de toeristisch-recreatieve en tuinbouwsector.

De structurele bijdrage van de Floriade aan de afzetmogelijkheden en acquisitiekracht van de regionale agrofoodsector is daarom nog niet vast te stellen. In ieder geval lijkt de Floriade een stimulans te zijn geweest voor de samenwerkingsbereidheid tussen ondernemers, met name tussen die in de binnenstad en die in de toeristisch-recreatieve sector. Anderzijds resulteert de Floriade vooralsnog niet in een snelle doorontwikkeling van Greenpark Venlo, gepaard gaande met grootschalige verkoop van kavels aan nieuwe vestigers.

MFC/Kazernekwartier

In de Rabobank-studie "Venlo, stad zonder grenzen" werd de ontwikkeling van het Kazernekwartier als één van de initiatieven ter versterking van het vestigingsklimaat aangegeven. De afgelopen jaren zijn plannen voor herontwikkeling van het gebied, voor onder meer de vestiging van het nieuwe VVV-stadion, verder uitgewerkt. De huidige economische crisis en marktontwikkelingen voeden echter de angst bij de lokale overheid en binnenstadsondernemers dat de ontwikkeling van het MFC tot ongewenste concurrentie met de bestaande binnenstad zal leiden. De gemeente heeft niet voor niets een ruimtelijk prioriteringsbeleid ingesteld¹⁵, waarbij de ontwikkeling van de binnenstad de hoogste prioriteit krijgt, gevolgd door het Maaswaard-gebied, De Lijn (station Blerick) en daarna pas het Kazernekwartier. In elk geval heeft het lokale gemeentebestuur eind 2012 financiële steun voor de huidige MFC-plannen afgewezen. Daarom hebben de initiatiefnemers recentelijk een nieuw plan bij de gemeente ingediend, waarin niet langer van die steun wordt uitgegaan.¹⁶

2.5 Resumé

Uit de interviewronde met ondernemers en andere stakeholders in het gebied komt het beeld naar voren dat Venlo de economische crisis de afgelopen jaren verhoudingsgewijs goed is doorgekomen. De Floriade en andere gerealiseerde ruimtelijke investeringen hebben een investeringsimpuls gegeven en het (ondernemers)vertrouwen in de regio gestimuleerd.

Uit de analyse blijkt dat de afgelopen vijf jaar inderdaad de nodige grote (ruimtelijke) investeringen zijn gerealiseerd. Het optimisme over de Venlose economie kan echter niet worden gestaafd met economische statistieken. Uit de "harde" cijfers moet eerder worden geconcludeerd dat de regio het economisch minder goed heeft gedaan dan de provincie Limburg en Nederland. De krimp van de regionale economie was forsler dan landelijk, de Venlose werkgelegenheid is in 2009 en 2010 relatief sneller gedaald en de werkloosheid ligt nog altijd op een hoger niveau dan gemiddeld in ons land.

Wel was in 2011 en 2012 sprake van enige consolidatie in de ontwikkeling van de Venlose economie, zowel in de speerpunt-, als in de overige sectoren. Mogelijk dat dit het optimisme over de staat van de lokale economie (enigszins) verklaart.

---

¹⁵ Gemeente Venlo (2012), *Visie Stedelijk Centrum 2022*.

¹⁶ Event Center Venlo - versterkt de stad op historische grond (initieel plan MFC Venlo, 1 maart 2013).

3. Ambities van de regio Venlo

3.1 Inleiding

Leidend voor de Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 zijn de ambities en doelstellingen voor de ontwikkeling van de regionale economie. Daarom gaat dit hoofdstuk in op de vraag waar de regio Venlo over ongeveer tien jaar economisch wil staan. De economische ambities van de stad zijn reeds in enkele visiedocumenten verwoord. De volgende paragraaf geeft de hoofdlijnen uit deze documenten weer. Vervolgens worden die ambities in paragraaf 3.3, in het licht van de economische ontwikkeling in de afgelopen jaren, bekeken en beoordeeld op hun haalbaarheid. Op basis van die analyse kan worden bepaald in hoeverre en in welk opzicht de vigerende ambities bijstelling en aanscherping behoeven. Bovendien wordt zo duidelijk welke ambities de komende jaren de grootste (extra) inspanning behoeven. De daaruit volgende conclusies zullen worden benut als kader voor de Economische Agenda die in het volgende hoofdstuk nader wordt uitgewerkt.

3.2 Vigerende ambities en doelstellingen

De afgelopen jaren zijn op drie schaalniveaus voor Venlo relevante (overheids)visies verschenen:

1. Regio in Balans - Strategische visie Regio Venlo (2012) gekoppeld aan POL 2014 en Startdocument Noord-Limburg;
2. Venlo Vertelt - Strategische Visie 2030 (2010); en
3. Visie Stedelijk Centrum 2022 (2012).

De *regiovisie "Regio in Balans"* is opgesteld door de zeven regiogemeenten in Noord-Limburg¹⁷, maar bevat (nog) geen concreet geformuleerde regionale opgaven of voorgenomen projecten en activiteiten. Die nadere uitwerkingsfase vindt plaats tijdens het schrijven van deze Economische Agenda. Opvallend aan het visiedocument is dat het voor een relatief groot gebied is opgesteld en een sterk algemeen beschrijvend karakter heeft. Er is aandacht geschonken aan de balans tussen stad en platteland en tussen wonen, verblijven en werken. Het heeft daardoor meer het karakter van een "startnotitie"; een vertrekpunt voor de uiteindelijk op te stellen échte visie. De bruikbaarheid van dit document voor de Economische Agenda is daarmee beperkt.

Wel is medio 2012 het "*Startdocument Noord-Limburg, Focus aanbrengen en krachten bundelen*" opgesteld, ten behoeve van de zogenoemde dialoogtafel. In het document is een meer uitgewerkte analyse opgenomen, alsmede een inventarisatie van resultaten uit tot dan toe gehouden discussies over het toekomstperspectief van de regio. Het document ziet de bevolkingsontwikkeling als de belangrijkste uitdaging voor de regio. Het startdocument stelt vast dat het regionale bestuur wil kiezen voor een "offensieve" strategie voor "anticiperregio Venlo", door primair in te zetten op versterking van de regionale economische structuur en het aantrekken van bedrijven en bezoekers. Andere pijlers van de offensieve strategie zijn:

- Talentontwikkeling en innovatie in het onderwijs;
- Een aantrekkelijk woon- en leefklimaat; en
- Vitale gemeenschappen.

---

¹⁷ Beesel, Bergen, Gennep, Horst a/d Maas, Peel en Maas, Venlo en Venray.

In het document worden nog geen conclusies getrokken over de haalbaarheid van een dergelijke strategie, gebaseerd op het aanwezige draagvlak in de regio.

Gekoppeld aan de regiovisie wordt momenteel ook door de Provincie een visie op Noord-Limburg uitgewerkt. Deze visie dient eind 2013 definitief te worden vastgesteld door de Provinciale Staten.¹⁸ Een document met de eerste contouren van de provinciale of *POL-visie 2014*, inclusief een schets voor Noord-Limburg, is al wel beschikbaar.¹⁹ Hierin staan de volgende ambities voor de regionale economie aangegeven:

- Een duurzame economische structuur met een internationale toppositie op het gebied van duurzaamheid, gekoppeld aan een blijvend leidende rol op mondiaal niveau voor wat betreft agrofood, agribusiness en agrologistiek. In het landelijk gebied wordt een sterke ontwikkeling van wellness, recreatie en toerisme nagestreefd;
- Een woon- en leefklimaat van hoog niveau, waarbij steden en dorpen als vitale gemeenschappen functioneren;
- Vasthouden van jongere hoogopgeleiden en aantrekken van nieuwe bewoners van buiten (door realisatie van de beide vorige ambities).

De belangrijkste economische opgaven liggen volgens de provinciale schets op het terrein van innovatie, arbeidsmarkt (werven van personeel van buiten de regio) en onderwijs (aansluiting MBO op arbeidsmarkt en vestiging van hogere opleidingen).

De *stadvisie "Venlo Vertelt"* hanteert concretere scenario's dan de regiovisie en is al in 2010 vastgesteld door de gemeenteraad van Venlo. Opvallend is dat de raad er destijds niet voor heeft gekozen om één van de in de visie uitgewerkte scenario's als leidraad voor de toekomstige ontwikkeling te hanteren, maar hieruit de krenten uit de pap te kiezen. De raad heeft daarmee als het ware een eigen scenario geformuleerd: "Venlo Kansenstad". Belangrijke ambities en uitgangspunten hierin zijn:

- Streven naar verdere bevolkingsgroei of in elk geval stabilisatie van de bevolkingsomvang (boven de 100.000 inwoners);
- Individuele ontplooiing; de kracht van de stad zit in een actieve, participerende rol van alle inwoners van de stad: op de arbeidsmarkt, in vrijwilligerswerk en/of in het verenigingsleven;
- De huidige economische dragers (logistiek, agrosector en maakindustrie) ook als de dragers van de economie in de toekomst;
- Innovatie en kennis (o.a. via verdere toepassing van C2C-principes) als bepalende succesfactoren voor de toekomstbestendigheid van de economische dragers;
- Een breed aanbod aan hoger onderwijs en academische instellingen bieden en investeren in een open tolerante cultuur;
- Zorgen voor het vasthouden en aantrekken van jonge gezinnen en hoger opgeleiden; en
- Als 100.000+ stad met bijbehorend voorzieningenniveau fungeren als dé centrumstad in de Euregio.

Relevant om op te merken is dat tijdens het ontstaansproces van de stadvisie discussie is gevoerd over het belang van de toeristisch-recreatieve sector in de stad

---

¹⁸ Provincie Limburg (2013), Hoofdlijnschets POL2014 - eerste contouren - achtergronddocument.

¹⁹ Provincie Limburg (2013), Noord-Limburg - POL-visie, schets versie 25 februari 2013.

en regio. In regionaal verband leek deze sector in aanmerking te kunnen komen voor de status "stuwende sector" en daarmee (extra) drager van de regionale economie. Van de stad Venlo heeft de toeristisch-recreatieve sector die status echter niet gekregen. In de Rabobank-visie "Venlo, stad zonder grenzen" van vijf jaar geleden is wel de (binnenstedelijke) *consumentensector* als drager van de regionale economie aangemerkt. In de stadsvisie lijkt deze sector impliciet bijzondere aandacht te hebben gekregen, vanwege het belang dat wordt gehecht aan de rol van Venlo als regiocentrum.

De *Visie Stedelijk Centrum* valt min of meer binnen de stadsvisie en zorgt voor een concrete uitwerking van de doelstelling om Venlo door te laten ontwikkelen als dé centrumstad van de regio. De centrumvisie is beduidend concreter en instrumenteler van aard dan de stads- en regiovisie. De visie vormt de kapstok voor concreet beleid, waarbij de opgaven voor en de rol van overheid (en andere partijen) veelal duidelijk zijn omschreven in activiteiten en projecten. Het hoofddoel van de visie en de hieruit voortkomende activiteiten en projecten is het vergroten van de stedelijkheid en de beleving van het centrum. Dit betekent in de eerste plaats het op orde brengen van de basisvoorzieningen die bij het centrum van een 100.000+ stad horen, maar impliceert ook het vergroten van het onderscheidend vermogen van de stad ten opzichte van omliggende steden. Het uiteindelijke doel is het vergroten van de aantrekkingskracht van Venlo op de bevolking in de regio, het aantrekken van nieuwe bezoekersgroepen en vooral het verlengen van de verblijfsduur van bezoekers door in te zetten op combinatiebezoek en arrangementen.

Naast de drie beschreven visies is de recent door de Provincie Limburg uitgebrachte *Voorjaarsnota 2013* relevant voor deze Economische Agenda. In die nota wordt namelijk concreet aangegeven welke steun vanuit de Provincie Limburg aan de ontwikkeling van de regionale economie op de korte en middellange termijn wordt gegeven. In de nota wordt voortgeborduurd op de drie genoemde visies, alsmede het Coalitieakkoord 2012-2015 tussen CDA, VVD en PvdA. Voor Venlo relevante investeringen die in de nota worden aangegeven, hebben in de eerste plaats betrekking op de ontwikkeling van de kenniscampus in het Greenport-gebied en het "concurrerend" houden van Klavertje 4 (voor wat betreft de Provinciale deelneming in DCGV) ten opzichte van vergelijkbare locaties elders in ons land. Meer specifiek gaat het om het opzetten van nieuwe onderwijsprogramma's en een aantal concrete projecten op het vlak van voeding en logistiek (zoals het Feed Design Lab en een project gericht op energie-efficiënte koeling) binnen danwel aansluitend aan de bestaande bebouwing op Venlo Greenpark. Daarnaast worden in de nota extra maatregelen aangekondigd op het gebied van de arbeidsmarkt, de uitvoering van de onderwijsagenda en versterking van de acquisitie. Met betrekking tot de kwaliteit van wonen en leven zijn extra investeringen in Venlo Q4 voorzien en op het gebied van werklocaties en verbindingen wordt een versnelling in de OV-agenda aangekondigd. Andere voor Venlo relevante (versnellingen in) investeringen zijn gericht op de ontwikkeling van Document Service Valley en de versterking van het buurtaal- (Duits) en techniekonderwijs.

Al met al vormen het Startdocument Noord-Limburg en de Strategische Visie Venlo 2030 de belangrijkste basis voor het ambitiekader voor de Economische Agenda. Het eerste document, vanwege het feit dat de door het regionale bestuur gewenste offensieve strategie hierin nader wordt toegelicht. Het tweede document, vanwege diens bestuurlijke status en compleetheid. De centrumvisie is daarnaast van aanvullende waarde voor agendapunten die specifiek betrekking hebben op de consumentensector en de binnenstadseconomie. Met de Voorjaarsnota 2013 is tenslotte duidelijk geworden welke investeringen de Provincie Limburg op korte en

middellange termijn in de regionaal-economische structuur van Noord-Limburg heeft voorzien.

3.3 Haalbaarheidsanalyse

De inventarisatie van de ambities en doelstellingen in vigerende beleidsvisies leidt tot de vraag in hoeverre die doelstellingen haalbaar zijn, gezien de huidige sociaal-economische situatie en de te verwachten ontwikkeling van de regionale economie. In deze paragraaf worden de ambities en de hieruit volgende doelstellingen gegroepeerd naar thema en beoordeeld op haalbaarheid. In paragraaf 3.4 zal deze beoordeling worden benut om de genoemde ambities te actualiseren.

Demografische doelstellingen

In de eerste plaats zal worden gekeken naar de demografische doelstellingen, zoals die door de stad en regio zijn geformuleerd. Doelstellingen ten aanzien van de demografische ontwikkeling kunnen immers worden gezien als een eerste, algemene indicator van het economisch ambitieniveau van de stad en regio. Ten aanzien van de bevolkingsomvang streeft Venlo naar verdere groei of ten minste een stabilisatie van de bevolking boven de 100.000 inwoners. Dit blijkt in lijn met de bevolkingsprognoses van het CBS/PBL²⁰ waarbij de bevolkingsomvang van Venlo zich tot 2030 op circa 101 duizend inwoners stabiliseert (ongeveer hetzelfde aantal als in 2012). Voor de rest van de regio Noord-Limburg wordt een bevolkingskrimp van 5% voorzien.²¹ Wel zet de veroudering van de Venlose bevolking stevig door: terwijl zowel het aantal jongeren als het aantal inwoners van middelbare leeftijd met circa 10% krimpt, neemt het aantal inwoners van 65 jaar en ouder met ruim 50% toe (figuur 15). De veroudering van de bevolking vindt in de rest van Noord-Limburg in een nog hoger tempo plaats. De gemiddelde bevolkingsdaling van de groep tot 65 jaar zal circa 20% bedragen, tegenover een stijging van de groep 65-plussers met bijna 60%.

Een andere voor de economie relevante bevolkingsindicator is de demografische druk (het aandeel jongeren en 65-plussers ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking van 20-65 jaar). Deze demografische druk bedraagt momenteel in Venlo 65%, wat wil zeggen dat op elke drie potentiële "actieve" inwoners circa twee potentiële niet-actieve inwoners staan (figuur 16). In de periode tot 2030 zal die demografische druk oplopen tot 86%. In de overige Noord-Limburgse regio zal die druk in 2030 zelfs 91% bedragen. Dit legt een grote druk op de potentiële beroepsbevolking als zijnde het draagvlak voor algemene voorzieningen. Een combinatie van de verhoogde pensioengerechtigde leeftijd, een hogere arbeidsparticipatie en een hoger inkomensniveau van de werkende beroepsbevolking (dat wel te verantwoorden valt door een hogere arbeidsproductiviteit) moet de oplopende demografische druk zoveel als mogelijk compenseren.

Gezien de hoge werkgelegenheidsfunctie (verhouding banen/beroepsbevolking) van de Venlose economie, is de ontwikkeling van de potentiële beroepsbevolking in de regio een belangrijk aandachtspunt. Volgens de CBS-bevolkingsprognose zal de potentiële beroepsbevolking tot 2030 met ongeveer 7.200 mensen (-12%) krimpen. Voor de rest van Noord-Limburg wordt zelfs een krimp van circa 17.000

---

²⁰ CBS/PBL (2011), Bevolkingsprognose.

²¹ Opvallend is dat bevolkingsprognoses van E'til een sterkere bevolkingsdaling voor Venlo voorzien dan voor de regio als geheel. Bovendien wordt in de E'til -prognoses van een sterkere krimp uitgegaan dan in de CBS-prognoses, vooral na 2030.

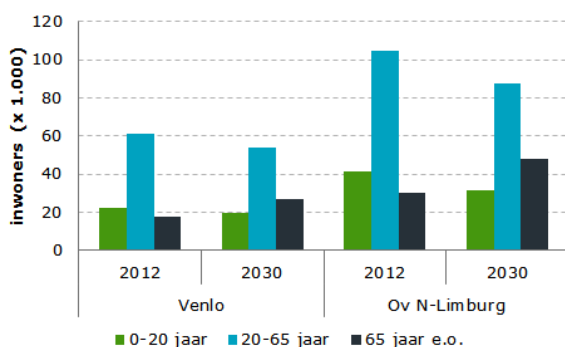

mensen (-16%) voorzien. Dit betekent dat er voor het bedrijfsleven een grote opgave ligt om aan voldoende personeel te komen. Temeer daar het grootste deel van de werkgelegenheid een stuwend karakter heeft en dus niet direct samenhangt (lees: afhankelijk is van) de bevolking als afzetmarkt. Bedrijven en instellingen moeten dit probleem oplossen door werving van nieuwe doelgroepen uit andere regio's en door het realiseren van een sterke(re) productiviteitsgroei.

Voornoemde uitdagingen gelden voor de veronderstelde situatie in 2030 dat de Venlose bevolking is verouderd, maar nauwelijks is gekrompen. Of de stad die krimp daadwerkelijk van zich af kan houden, wordt grotendeels bepaald door het vermogen van de stad de bevolking aan zich te binden. De sinds 2000 gerealiseerde bevolkingsgroei is geheel toe te schrijven aan de natuurlijke aanwas.²² Migratie heeft per saldo dus geen positief effect op de Venlose bevolkingsomvang gehad. Door de veroudering van de bevolking zal de natuurlijke aanwas naar verwachting de komende jaren sterk afnemen, waardoor de bindingsfactor (verhouding vesting/vertrek) van groter belang wordt voor de bevolkingsontwikkeling. Alleen indien Venlo het huidige migratiepatroon fundamenteel weet te doorbreken, kan de stad aan verdere bevolkingsgroei denken. Kiezen voor een ambitie waarbij de bevolking van de stad substantieel groeit, lijkt vooralsnog echter op kiezen voor de vlucht voorwaarts. Een succesvolle realisatie van die ambitie kan bovendien serieuze consequenties hebben voor de ontwikkeling van omliggende regio's. Een forse bevolkingsdaling ligt daar dan immers op de loer, waarmee het eveneens de vraag is of een bevolkingsgroei van Venlo de arbeidspopulatie voor het regionale bedrijfsleven daadwerkelijk vergroot.

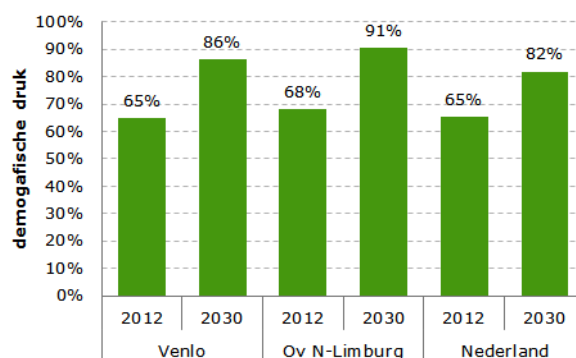
In het Startdocument Noord-Limburg "Focus aanbrengen en krachten bundelen" wordt bovendien terecht aangegeven dat door alleen te kijken naar de ontwikkeling van de omvang van de (beroeps)bevolking op de (middel)lange termijn voorbij wordt gegaan aan de krimp die zich nu al in deelsectoren voordoet. Zo heeft het basisonderwijs op dit moment al te maken met dalende leerlingaantallen, wordt in de zorg reeds actief geschakeld naar nieuwe vormen van ouderenzorg en zorgt de vergrijzing op de arbeidsmarkt ervoor dat met name in de zorg al op korte termijn tekorten aan personeel worden verwacht. Het is zaak om in een Economische Agenda niet voorbij te gaan aan de problematiek die zich op deze korte termijn al voordoet.

Figuur 15: Bevolkingsprognose (2012-2030)

Bron: CBS, bewerking Bureon en Roots Beleidsadvies

Figuur 16: Demografische druk (2012-2030)

Bron: CBS, bewerking Bureon en Roots Beleidsadvies

²² Uit de CBS bevolkingsstatistieken blijkt dat tussen 2000 en 2012 de natuurlijke aanwas in totaal 1.450 mensen bedroeg. Het migratiesaldo kwam rond 0 uit.

Doelstellingen ten aanzien van de regionale verzorgingsfunctie

In de stadsvisie van de Gemeente Venlo wordt het doorbreken van de 100 duizend inwonergrens ook gezien als een bevestiging van de status van Venlo als grote gemeente. Een status die gepaard dient te gaan met een “passend” voorzieningenniveau en het vervullen van een volwaardige regionale verzorgingsfunctie. De visie maakt niet concreet wat dat passende voorzieningenniveau precies behelst, al kan dat indirect wel worden afgeleid uit de ontwikkeling van de Maasboulevard, Q4, het multifunctionele stadion op het voormalige kazerneterrein en culturele voorzieningen als De Maaspoort.

De visie maakt evenmin concreet wat geografisch gezien het exacte verzorgingsgebied is dat tot Venlo als Euregionaal centrum moet worden gerekend. Wel wordt gesproken over de belangrijke spilfunctie van Venlo in een Euregio met 5 miljoen mensen binnen een straal van 50 kilometer.²³ Dit impliceert dat Venlo een substantiële verzorgende rol speelt in het marktgebied dat tegelijkertijd in de invloedssfeer ligt van steden als Eindhoven, Straelen, Moers, Duisburg, Krefeld, Düsseldorf, Mönchengladbach en Roermond. In brede zin kan Venlo zich naar verwachting alleen serieus meten met steden als Moers, Straelen en Roermond, hoewel Venlo de afgelopen jaren al serieuze achterstand op Roermond heeft opgelopen (zie hoofdstuk 2). Wellicht kan Venlo zich in specifieke zin ook met grotere steden meten, als het om toeristisch-recreatief bezoek uit de grotere regio gaat. Of Venlo daarmee echter ook kan uitgroeien tot de hoofdstad en het bestuurs- en congrescentrum van de Euregio, zoals in de visie staat vermeld²⁴, mag ernstig worden betwijfeld. Wel geeft de visie hiermee terecht aandacht aan de kansen die de stad heeft om de Duitse consumenten- en bedrijvenmarkt sterk(er) aan zich te binden.

Doelstellingen ten aanzien van de ontwikkeling van speerpuntsectoren

Op het gebied van ruimtelijk-fysieke investeringen heeft Venlo de afgelopen jaren de meeste doelstellingen gehaald. Zo is het Floriade-terrein ontwikkeld en zijn de daarvoor benodigde infrastructurele investeringen vrijwel volledig uitgevoerd. Ook is de Maasboulevard -winkels, horeca, infrastructuur, CityCinema en De Maaspoort-gereed. Grote ruimtelijke investeringen die nog moeten starten of nog in uitvoering zijn, betreffen:

- De herontwikkeling van het Q4-gebied;
- De vergroting van de parkeercapaciteit in de binnenstad (al dan niet in de vorm van garages);
- De realisatie van de Maaswaard-zone;
- De realisatie van een multifunctioneel complex op het voormalige kazerneterrein; en
- De uitgifte en bebouwing van bedrijfskavels in Greenpark/Klavertje Vier.

In de bredere regio zijn er nog initiatieven om de bereikbaarheid te verbeteren (A67 en IC richting Eindhoven enerzijds en Düsseldorf anderzijds) en de mogelijkheden voor multimodale overslag te vergroten (ontwikkeling tweede railterminal en verbetering doorstroom van goederen richting het Duitse achterland). Bij de doorgang van deze ontwikkelingen is de regio in belangrijke mate afhankelijk van de opstelling van (boven)regionale overheden en de lobby zoals die vanuit aanpalende regio's wordt georganiseerd. Desondanks hebben de gedane ruimtelijke investeringen zoals die in het vorige hoofdstuk zijn uiteengezet

---

²³ De Euregio Rijn-Maas Noord telt 1,8 miljoen inwoners, met als grootste steden Mönchengladbach (266.000 inwoners), Krefeld (242.000 inwoners) en Venlo (100.000 inwoners).

²⁴ Zie respectievelijk pagina 24 en pagina 20 in de Stadsvisie.

de kwaliteit van het regionale vestigingsklimaat in de afgelopen jaren al sterk verhoogd.

Initiatieven door hogere onderwijsinstellingen en Document Services Valley versterken daarnaast de "zachte" kennisinfrastructuur voor de speerpuntsectoren in de regionale economie. Initiatieven voor de huisvesting en begeleiding van studenten moeten van Venlo een studentenstad maken. Kortom, Venlo is op weg het voorzieningenniveau, dat bij een regionaal centrum hoort, te realiseren om nieuwe bewoners, bezoekersgroepen, ondernemers en studenten op te kunnen vangen. De vraag is vooral of en op welke termijn die opvangcapaciteit voor de diverse doelgroepen zal worden ingevuld. Dat is uiteindelijk één van de belangrijkste opgaven voor de partners van "VenloVerwelkomt", maar ook voor de ontwikkeling van de speerpuntsectoren in het algemeen.

3.4 Actualisatie van ambities

Om meerdere redenen is een actualisatie van de ambities ten aanzien van het regionaal-economische beleid gewenst. Door de economische crisis verloopt de uitgifte van gronden in Klavertje Vier trager dan vijf jaar geleden werd gedacht. Ook heeft het centrum van Venlo, waarin veel is geïnvesteerd, met een minder gunstige marktsituatie te maken. En de crisis noopt met name lokale overheden een pas op de plaats te maken waar het gaat om de financiering van het beleid. Daar komt bij dat de demografische ontwikkelingen, en dan met name de effecten van de vergrijzing, nadrukkelijk(er) in het beleid moeten worden meegenomen. Hieronder volgt een overzicht van belangrijke sociaaleconomische thema's waarvoor een heroverweging van ambities gewenst is.

Venlo bezoekersstad

Venlo ontwikkelt zich tot het regionale centrum van Noord-Limburg en de aanpalende grensstreek. Het voorzieningenaanbod dat bij een dergelijk centrum hoort, is grotendeels voltooid. Met de komst van een IKEA en een Bauhaus, én de realisatie van het MFC (inclusief Holland Casino) zal de regionale functie verder versterken. Of hiermee ook de doelstelling om hogere inkomensgroepen als bezoekersgroep aan te trekken wordt gehaald, is de vraag. Vooralsnog sluit de winkelprogrammering hierop namelijk niet aan. Het horeca- en mogelijk ook cultuuraanbod (afhankelijk van de programmering van De Maaspoort) trekken in de toekomst waarschijnlijk wel meer hogere inkomensgroepen. Bovendien kan de gemiddelde verblijfsduur van bezoekers door een breder voorzieningenaanbod worden verlengd.

Venlo studentenstad

De komst van nieuwe hoger onderwijsinstellingen (HAS en UM) naar Venlo zorgt voor een verbreding van het opleidingenaanbod in de stad. Het aantal studenten zal hierdoor niet direct fors toenemen, maar nieuwe verbindingen met kennisinstellingen kunnen hiermee wel worden gelegd. Desondanks zal Venlo niet op korte termijn een echte studentenstad worden. Daarvoor is een volwaardig universitair studieaanbod nodig en moeten studenten het aantrekkelijk vinden om in Venlo te gaan wonen. Dat laatste is onder meer afhankelijk van de aanwezigheid van voldoende studentenvoorzieningen en -woningen, maar evenzeer van het imago van Venlo als "dynamische" stad voor jongeren en studenten en van het Rijksbeleid omtrent de studiefinanciering. Die laatste factoren zijn respectievelijk minder snel en minder goed te beïnvloeden dan het realiseren van voorzieningen.

Venlo kennisstad

De feitelijke innovatiegraad van het Venlose bedrijfsleven is niet bekend en ook lastig vast te stellen. Innovatie is op zichzelf namelijk een lastig eenduidig te meten fenomeen. Op basis van de gehouden interviews lijkt de regionale economie niet merkbaar innovatiever of minder innovatief te zijn dan gemiddeld. Gezien de sterke internationale gerichtheid van deze economie, zou mogen worden verwacht dat het innovatiegehalte hoger is. Althans, dat lijkt een randvoorwaarde te zijn om internationaal te kunnen blijven concurreren. Echter, de recente teruggang in het aantal regionaal gewortelde grote ondernemingen vormt mogelijk een bedreiging voor het innovatiegehalte. Gewortelde bedrijven neigen er doorgaans eerder naar te investeren in R&D binnen de eigen regio dan dochterondernemingen. In de toekomst hangt dan ook veel van de innovatiekracht af van het regionale MKB.

Regio Venlo heeft innovatiebevordering hoog op de agenda staan. Naar eigen zeggen ligt het beleid gericht op innovatieprojecten op koers. Het Innovatiecentrum Greenport Venlo heeft ruim een jaar na oprichting bijna de helft van het doelbedrag aan projectfinancieringen met innovatieprojecten ingevuld. Niet alle in de afgelopen jaren gestarte innovatie-initiatieven zijn echter geslaagd of zeker van de toekomst. Zo is het initiatief voor een Sunrise Campus gestaakt en moet het businessmodel van Document Services Valley (DSV) zich nog bevestigen. Wel kan DSV rekenen op financiële ondersteuning vanuit de Provincie Limburg en Rabobank Venlo e.o..²⁵ Een andere positieve ontwikkeling is de door Canon geplande tonerfabriek in Venlo, die voor enkele honderden banen gaat zorgen.²⁶

Greenport Venlo

Regio Venlo is na Westland/Oostland nog steeds het tweede tuinbouwproductiegebied van Nederland. De sector is echter kwetsbaar, vanwege internationale incidenten met voedselveiligheid en de toenemende concurrentie uit het buitenland. Daar komt de huidige economische en financiële crisis nog bij, waardoor de financierbaarheid van nieuwbouwprojecten sterk onder druk is komen te staan. Ondertussen voltrekt de transitie "van tuinbouw naar voeding" zich in een (te) laag tempo. De ambitie om in 2020 een verdubbeling van de toegevoegde waarde te hebben gerealiseerd²⁷, lijkt dan ook niet te worden gehaald.

Door de nieuwe realiteit lijken Klavertje Vier en Greenpark Venlo met een wat lager ambitieniveau in termen van duurzaamheid en kennisintensiteit genoeg te (moeten) nemen, al trekken DCGV en de provincie deze conclusies (vooralsnog) niet.²⁸ De marktsituatie is overigens niet zo slecht dat de expansie van Greenport Venlo stil ligt. Zo is inmiddels begonnen met de voorbereidingen voor de realisatie van een "Fooddrome" (een educatief (winkel)centrum waarin op een oppervlak van 7.500 m² op interactieve en creatieve wijze kennis over de voedselketen, zoals streekproducten, wordt overgedragen op de bezoekers) in Villa Flora en gaf de Algemeen Directeur van het Development Company Greenport Venlo (DCGV) recent in Dagblad de Limburger aan dat hij in gesprek is met 20 tot 25 serieuze gegadigden voor vestiging in het gebied tussen Maasbree, Sevenum, Horst, Grubbenvorst en Venlo.²⁹ Samen zullen die bedrijven goed zijn voor een grondverkoop van € 180 miljoen en 5.000 banen, aldus DCGV.

---

²⁵ Provincie Limburg (2013), Voorjaarsnota 2013.

²⁶ Bits&Chips (2013), Tonerfabriek Océ operationeel.

²⁷ Greenport Venlo (2009), Greenport Venlo Regio, toonaangevend in vers.

²⁸ Blijkens een schriftelijke reactie van gedeputeerde T. Beurskens op een aantal aan hem voorgelegde interviewvragen.

²⁹ Dagblad de Limburger (2013), Veel interesse voor Greenport.

Venlo logistieke hotspot

Binnen de regio heeft de meeste groei in logistieke activiteiten de afgelopen jaren in Venray plaatsgevonden, waardoor steeds meer gesproken kan worden over de logistieke hotspot Venlo-Venray. Naast deze ruimtelijke accentverschuiving, is in de regio ook sprake van een verschuiving van vervoersuitvoerende naar organiserende activiteiten. Daarbij ontwikkelen regionale bedrijven zich tot regisseurs van logistieke stromen en worden die logistieke stromen in toenemende mate door onder andere buitenlandse bedrijven uitgevoerd. Gecombineerd met de verbeterde infrastructuur, de aanwezigheid van gerichte, hogere opleidingen en de voortgaande groei van de Rotterdam-Duitse handel levert dit Venlo-Venray een blijvend sterke positie op als logistiek centrum. Het is dan ook niet vreemd dat in zowel de voor dit onderzoek gehouden interviews als het Startdocument Noord-Limburg, de logistiek als sterkste van de speerpuntsectoren wordt aangemerkt. Een sterke positie die deels gegeven is door de (niet beïnvloedbare) strategische ligging, deels door de aanwezige infrastructuur. Voor dat laatste punt blijft aandacht nodig om de voorsprong ten opzichte van andere logistieke hotspots te behouden.

Venlo maakstad

Sinds de overname van Océ door Canon heeft de regio geen hoofdkantoor meer van een leidend groot maakbedrijf, zoals dat in bijvoorbeeld de regio Eindhoven nog wel het geval is. De regio moet het hebben van het MKB, waarvan een aantal bedrijven op hun specifieke terrein overigens een toonaangevende internationale rol speelt. De innovatiekracht van de regionale maakindustrie lijkt daarmee geen groot punt van zorg te zijn, maar waar het gaat om "cross-over" innovaties moeten nog wel bruggen naar de andere speerpuntsectoren worden geslagen. Een ander aandachtspunt vormt de arbeidsmarkt. Op zowel middelbaar als hoger niveau kampt de regio met arbeidsschaarste in specifieke technische beroepen. Een schaarste die de komende jaren alleen maar groter dreigt te worden. Het is niet uniek voor deze regio, maar het vergroten van de aantrekkelijkheid om in de maakindustrie te werken, vergt dan ook continu aandacht bij het onderwijs en het bedrijfsleven. De hogescholen in Venlo trekken veel studenten, maar vooral de Duitse kiezen na hun opleiding massaal voor een Duitse werkgever. Venlose werkgevers worden vaak niet interessant genoeg gevonden of bieden minder gunstige arbeidsvoorwaarden. Uit de interviewronde kan worden opgemaakt dat de samenwerking tussen bedrijfsleven en hoger onderwijs de afgelopen jaren is verbeterd. Het inperken van de vrijheid zelf een studierichting te kiezen, is een zaak van de nationale overheid. Op lokaal niveau bestaat wel de mogelijkheid om jongeren (meer dan nu) te motiveren voor bepaalde studierichtingen te kiezen.

Venlo woonstad

Met betrekking tot de ontwikkeling van Venlo als woonstad is het van belang om de (beleids)aandacht niet uitsluitend op de ontwikkeling van Venlo stad te richten. In de beleving van de bevolking c.q. het toekomstige personeel van de Venlose bedrijven spelen gemeentegrenzen immers slechts een (zeer) beperkte rol. Bovendien is het woon- en leefklimaat in de directe omgeving van de stad voor het huisvesten van (nieuwe) doelgroepen van minstens zo groot belang. De beleidsambities maken dat de (ruimtelijke) verschillen tussen Venlo en het omliggende gebied in de toekomst naar verwachting steeds scherper worden. Venlo zal als regionaal verzorgingscentrum steeds meer jongeren aan zich weten te binden, terwijl de regio kan voorzien in het benodigde woningaanbod voor gezinnen en ouderen. In de toekomst is regionale afstemming in het woningmarktbeleid een "must".

3.5 Synthese

Het economisch gesternte is in de regio de laatste vijf jaar fundamenteel gewijzigd. De recente(re) beleidsvisies houden hiermee rekening en zien de bevolkingsontwikkeling als grootste maatschappelijke opgave voor de toekomst. Een algehele bevolkingskrimp wordt voor de langere termijn voorzien, voorafgegaan door een veroudering en vervolgens krimp van de beroepsbevolking.

De vraag is of via een offensief beleid de gevolgen van deze ontwikkeling kunnen worden beperkt. Lukt het, door versterking van de regionaal-economische structuur en investeringen in het sociale kapitaal, om de aantrekkingskracht van Venlo e.o. op bezoekers en arbeidskrachten substantieel te vergroten, zoals nu in het Startdocument Noord-Limburg wordt voorgestaan? In de regio zijn daarover de meningen verdeeld. Dit onderzoek onderschrijft weliswaar de offensieve strategie, maar is voorzichtig over de effectiviteit ervan ten aanzien van de bevolkingskrimp. De strategie zal noodzakelijk zijn om de investeringen van de afgelopen jaren te verzilveren en de gewenste ontwikkeling van de regionale economie te realiseren. Het ondervangen van -de gevolgen van- de krimp is daarmee echter niet gegarandeerd.

Een belangrijke vraag is hoe de gewenste ontwikkeling van de regionale economie nu in de praktijk kan worden gerealiseerd. Hoe kan de regio ervoor zorgen dat het (vergrootte) aanbod van bedrijfslocaties wordt ingevuld? En hoe gaat het bedrijfsleven, dat nu al sterk leunt op de bovenregionale arbeidsmarkt, de verder stijgende arbeidsschaarste in de toekomst opvangen? De Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022, die in het volgende hoofdstuk wordt uitgewerkt, richt zich vooral op de beantwoording van die vragen.

4. Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 gepresenteerd. Op basis van de huidige stand van zaken in de regionale economie (hoofdstuk 2) en de uiteengezette ambities voor de toekomstige economische ontwikkeling van de regio Venlo (hoofdstuk 3) is in deze agenda een prioriteitstelling aangebracht. Volgens deze prioriteitstelling geldt de afronding van de "lopende projecten" als *eerste prioriteit*. Hoewel in de afgelopen jaren al veel is bereikt, zijn namelijk nog niet alle ruimtelijke investeringen daadwerkelijk gepleegd en in de omgeving zichtbaar. Het is zaak om bekende lopende projecten ter versterking van het ondernemingsklimaat af te ronden en niet vanwege de economische crisis uit te stellen c.q. af te stellen. Dat zou immers impliciet een desinvestering kunnen betekenen. Met het afronden van de "lopende" projecten kan regio Venlo optimaal profiteren van een opleving van de conjunctuur die op de middellange termijn onvermijdelijk is.

Voor een structureel goede ontwikkeling van de regionale economie dient de *hoogste prioriteit* echter te liggen bij het versterken en verzilveren van het sociale kapitaal in de regio. Door te investeren in het regionale innovatieklimaat en de kwaliteit van de beroepsbevolking kan en moet de arbeidsproductiviteit in Venlo e.o. worden verhoogd. Dit zal ook nodig zijn om de concurrentiepositie van de speerpuntsectoren in de regio en (daarmee) de ontwikkeling van de regionale economie te versterken.

In *randvoorwaardelijke sfeer* wordt het investeren in het woon- en leefklimaat in de regio steeds belangrijker. Dit zowel vanuit het perspectief van het behoud van de centrumfunctie van Venlo voor de regio, als vanuit het perspectief van het waarborgen en ontwikkelen van een optimaal woon- en leefklimaat voor de arbeidsmarkt van de toekomst (voor alle speerpuntsectoren).

In dit hoofdstuk worden de agendapunten in lijn met de hierboven gepresenteerde prioriteitstelling uitgewerkt. Dit betekent dat paragraaf 4.2 ingaat op de ruimtelijke investeringen die beleidsaandacht dienen te houden. Paragraaf 4.3 beschrijft vervolgens de agendapunten die betrekking hebben op het versterken en verzilveren van het sociale kapitaal in de regio. Na de agendapunten die samenhangen met een versterking van het woon- en leefklimaat (paragraaf 4.4) besluit het hoofdstuk in paragraaf 4.5 met een beknopte synthese.

4.2 Ruimtelijke investeringen in de regio

Zoals reeds in de vorige paragraaf aangegeven, heeft het afronden van de ruimtelijke investeringsprojecten in de regio de *eerste prioriteit* in de Economische Agenda. In de eerste plaats om de vele investeringen zoals die in de afgelopen jaren zijn gedaan (paragraaf 2.4) optimaal te laten renderen. Maar ook de langdurige besluitvormingstrajecten vormen een belangrijk argument om actief in te (blijven) zetten op zaken als de verbreding van de A67 en het realiseren van een intercityverbinding naar Duitsland.

Verbreiding A67

Het belangrijkste agendapunt met betrekking tot het realiseren van een goede bereikbaarheid van de regio betreft de aanpak van de A67. Dagelijks zijn er problemen met de doorstroming tussen het Knooppunt Leenderheide en Geldrop. Op dit moment is de discussie opnieuw actueel, aangezien sinds begin april weer een Kamermeerderheid voor de aanpak van de A67 is.³⁰ Het is aan de regio om nu voldoende te lobbyen, zodat dit knelpunt in de bereikbaarheid van de regio ten faveure van de aanpak van de Eindhovense Ruit (die op dit moment hoger op het prioriteitenlijstje van het Ministerie van I&M lijkt te staan) op korte termijn daadwerkelijk wordt aangepakt. De aanpak van de A67 is vooral van belang voor een robuuste ontwikkeling van de regionale logistiek (minder voertuigverliesuren), zoals al in diverse studies is aangetoond.³¹

Verbetering railverbinding Venlo–Duitsland

In het recent door Berenschot uitgevoerde MIRT³²-onderzoek naar de aanscherping van de gebiedsopgave Greenport Venlo is ook de huidige spoor aansluiting met Duitsland via Kaldenkirchen (enkelspoor) als problematisch getypeerd.³³ Eveneens wordt in deze studie aangegeven dat er vooralsnog geen directe verbinding is voorzien met Duisburg via de Viersen-Kurve; ook niet in de nu bekende infrastructuurplannen in Duitsland. Het is zaak om de aanpak van dit knelpunt -al dan niet via het platform goederenspoorvervoer regio Venlo c.q. Railport Venlo-toch (weer) op de beleidsagenda van de Rijksoverheid en die van Nordrhein-Westfalen (NRW) te krijgen. Daartoe wordt in het MIRT-onderzoek de aanbeveling gedaan om bestuurlijk overleg te intensiveren gegeven de ambities van de nieuwe coalitie in NRW ten aanzien van de ontwikkeling van transport en logistiek.

In vergelijking tot de verbetering van het goederenspoorvervoer heeft de ontwikkeling van een intercityverbinding tussen Venlo en Düsseldorf op de beleidsagenda van de betrokken partners al een prominente(re) plaats. Het project is door het Ministerie van I&M opgenomen in het beleidsvoornemen met betrekking tot de nieuwe concessie voor het hoofdrailnet (HRN-concessie 2015-2025).³⁴ In Zuid-Nederlands verband wordt op dit moment in het kader van het INTERREG-project "Regions of Connected Knowledge" in samenwerking met Duitse partijen bekeken op welke wijze deze treinverbinding vorm en inhoud is te geven en welke infrastructurele belemmeringen daarbij gelden.³⁵ Het is aan de regio om actief bij te dragen aan de planvorming en de realisatie van dit project om als zodanig de bereikbaarheid van de regio te vergroten.

Ontwikkeling railterminal Trade Port Noord

Een project dat ook al op de agenda van de Rijksoverheid staat, is de ontwikkeling van een tweede railterminal in de regio. Samen met DCGV, de Gemeente Venlo en andere betrokken partners (w.o. de Provincie Limburg) wordt getracht de benodigde capaciteitsuitbreiding voor de logistieke sector te realiseren. Op dit moment zijn de visie, uitgangspunten en aanpak geformuleerd. Ook heeft een

---

³⁰ Dagblad De Limburger (2013), Tweede Kamer: 'A67 toch verbeteren', geraadpleegd 9 april 2013.

³¹ Zie o.a. Goudappel Coffeng (2012), Bereikbaarheid Venlo; Toekomstige knelpunten in de (multimodale) bereikbaarheid van Venlo.

³² Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport.

³³ Berenschot (2012), Gebiedsopgave Greenport Venlo; MIRT onderzoek naar de aanscherping van de gebiedsopgave Greenport Venlo.

³⁴ Provincie Limburg (2013), Programmaplan railinfrastructuur, spoor- en busvervoer.

³⁵ Zie voor meer informatie: <http://www.rock-project.eu/>.

haalbaarheidsonderzoek de financiële haalbaarheid en ruimtelijke inpasbaarheid van de terminal aangetoond en is de legitimiteit van overheidsbetrokkenheid en -bijdrage middels een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) onderbouwd.³⁶ In de eerste helft van 2013 worden één of meerdere exploitanten c.q. investeerders geselecteerd, waarna de financiering van de spooraansluiting kan worden gefinaliseerd. De oplevering van het project is voorzien eind 2016.

Vergroting parkeercapaciteit oostzijde binnenstad (Julianapark)

Een belangrijk agendapunt voor de ontwikkeling van de binnenstad betreft tot slot de bouw van een nieuwe parkeergarage onder het Julianapark. Door de vertraging in de gebiedsontwikkeling van Q4 is deze ontwikkeling voorlopig financieel niet haalbaar gebleken, maar de behoefte aan extra parkeerplaatsen dicht bij het centrum op de piekmomenten (m.n. zaterdagen en Duitse feestdagen) is vanuit meerdere onderzoeken aangetoond. De gemeente heeft dan ook in maart 2013 besloten een tijdelijke oplossing te creëren aan het voormalige Jac Hermansterrein aan de Noord Buitensingel in Venlo.³⁷ Op deze locatie kunnen echter slechts 72 parkeerplekken worden gerealiseerd, een stuk minder dan de geplande 400 plaatsen die in de parkeergarage onder het Julianapark waren/zijn voorzien. Richting 2022 is het zaak om ervoor te zorgen dat er met betrekking tot de ontwikkeling van de parkeergarage onder het Julianapark enkel sprake is van uitstel en niet van afstel.

4.3 Investeren in sociaal kapitaal

Zoals reeds in de inleiding van dit hoofdstuk werd aangegeven, gaat de *hoogste prioriteit* in deze Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 uit naar talentontwikkeling en innovatie. Daarmee volgt de agenda in grote lijnen de teneur van de huidige discussie rond het opstellen van de Regionale Strategische Visie Noord-Limburg en de Strategische Visie Venlo 2030 uit 2010. Deze Economische Agenda legt echter nog sterker de nadruk op talentontwikkeling en sociaal kapitaal en werkt deze thema's nader uit.

Stroomlijnen van het innovatiebeleid

In het vorige hoofdstuk is aangegeven dat innovatie van groot belang is voor de toekomstbestendigheid van het regionale bedrijfsleven. Zowel vanuit het perspectief van productiviteit (procesinnovatie), concurrentiekracht (proces- en productinnovatie) als werkgeverschap (sociale innovatie). De sterke internationale gerichtheid van het Venlose bedrijfsleven betekent dat het zich continu moet meten met sterke internationale concurrentie. De krimpende beroepsbevolking stelt het bedrijfsleven bovendien voor de uitdaging meer te gaan produceren met minder mensen, ervan uitgaande dat het arbeidspotentieel uit andere gebieden hiervoor onvoldoende kan gaan compenseren.

Innovatie staat daarom niet alleen landelijk, maar in het bijzonder in deze regio hoog op de agenda. Ook in de eerder genoemde beleidsvisies van de regio, stad Venlo en de provincie. Wel mag de vraag worden gesteld in hoeverre innovatiestimulerend beleid ook daadwerkelijk effectief is. Dat heeft te maken met de lastige meetbaarheid van de effectiviteit van dergelijk beleid.³⁸ En dat heeft onder andere weer te maken met de lastige meetbaarheid van het begrip "innovatie". Het is dan

---

³⁶ Provincie Limburg (2013), Programmaplan railinfrastructuur, spoor- en busvervoer.

³⁷ Gemeente Venlo (2013), Ruimtelijke onderbouwing "Tijdelijke parkeerlocatie Noord Buitensingel te Venlo".

³⁸ Zie Algemene Rekenkamer (2011), Innovatiebeleid.

ook niet eenvoudig vast te stellen of de innovatiekracht van het bedrijfsleven in de regio Venlo groter of kleiner is dan die in andere regio's. Ook de uitgebreide interviewronde die voor dit onderzoek is gehouden, heeft daarover geen eenduidig beeld opgeleverd.

Een treffend voorbeeld van het vigerende innovatiebeleid is de aandacht, ook in deze regio, voor het fenomeen kenniscampus. Nog afgezien van het feit dat de innovatieve werking van dit concept tot dusver niet eenduidig is vastgesteld en lang niet alle campussen een echte "open innovatiefunctie" hebben³⁹, richten dergelijke initiatieven zich doorgaans op een specifieke doelgroep en raken ze slechts een klein deel van het bedrijfsleven in de regio. Dat geldt in Venlo voor Document Services Valley en dat zou ook hebben gegolden voor de afgelaste Sunrise Campus.

Deze Economische Agenda gaat niet dieper in op de effectiviteit van innovatiebeleid en laat nut en noodzaak van het vigerende beleid in het midden. Innovatie is echter dermate belangrijk voor de regionale economie, dat beleid gericht op een innovatiebevorderend ondernemingsklimaat hoog op de agenda dient te staan. Om de effectiviteit van het innovatiebeleid te vergroten, is het allereerst van belang de *samenhang* in het vigerend beleid te vergroten. Het innovatiebeleid in deze regio is sterk versnipperd door de vele partijen die erbij betrokken zijn en de veelheid aan initiatieven die er lopen. Dit aandachtspunt komt ook uit het Startdocument Noord-Limburg en de daarvoor georganiseerde discussiebijeenkomsten naar voren. Stroomlijning van het beleid is dan ook voor zowel beleidsuitvoerende partijen als het bedrijfsleven van groot belang.

Stroomlijning van beleid begint met het expliciet aanbrenge van een onderscheid tussen twee typen innovatiebeleid:

1. Beleid gericht op het bevorderen van toegepaste innovaties;
2. Beleid gericht op het realiseren van strategische innovatieallianties en -projecten.

De eerste lijn heeft betrekking op het MKB in brede zin en richt zich op praktische ondersteuning van ondernemers bij plannen voor *toegepaste innovaties*. Die ondersteuning kan op lokaal tot regionaal niveau worden ingericht. Onder het innovatieklimaat bevorderende beleid in deze lijn vallen ook onderwijs en voorlichting, waardoor scholieren, afgestudeerden en de beroepsbevolking in brede zin worden uitgedaagd en getraind in creatief denken en vernieuwend ondernemerschap. Kortom, directe ondersteuning van ondernemers en het kweken van een innovatiecultuur in de samenleving staan in deze lijn centraal.

De volgende zaken zijn daarbij relevant:

- Vergroten van de naamsbekendheid en verhogen van de toegankelijkheid van één centraal innovatieloket voor ondernemers in de regio (bijvoorbeeld in de Innovatoren);
- Bundelen van bij alle ondersteunende partijen beschikbare kennis en diensten (juridisch, financieel, technisch, marketing, etc.) ter ondersteuning aan het innovatieloket, door een centrale coördinatie en het weghalen van "schotten" tussen partijen;
- Introduceren van de thema's creativiteit en innovatie in het middelbaar en hoger onderwijs, bijvoorbeeld door bedrijfsbezoeken, kennismaking met onderzoek en het introduceren van ondernemerschapsvakken;

---

³⁹ Buck Consultants (2012), Actueel beeld campussen in Nederland.

- Voorlichting aan ondernemers over een creativiteit- en innovatiebevorderende bedrijfscultuur geven (zie onder "sociale innovatie" verderop in deze paragraaf);
- Bevorderen van samenwerking tussen bedrijven op het gebied van (product)innovaties, op Euregionaal niveau;
- Bieden van financieringskanalen (participaties en subsidiegelden) en het (meehelpen) zoeken en opzetten van nieuwe financieringskanalen voor innovatieplannen van ondernemers.

De tweede lijn richt zich op het realiseren van meer *fundamentele innovaties* door structurele samenwerking tussen universiteiten, onderzoeksinstituten, grote bedrijven en hogere overheden. Het gaat hier om een meer programmatische aanpak gericht op het ontwikkelen van onder andere cross-over innovaties die (wellicht) in een later stadium in het bedrijfsleven breed kunnen worden toegepast. Het moge duidelijk zijn dat dergelijk beleid niet op lokaal niveau kan worden vormgegeven en uitgevoerd. De regio Venlo moet daarvoor dan ook aanhaken bij een bovenregionaal (Limburgs, Brainport-overkoepelend of Euregionaal) innovatieprogramma. De regio kan het beste daar aanhaken waar de grootste kans is op het bereiken van wezenlijke cross-over innovaties tussen de regionale speerpuntsectoren. Wellicht dient de regio daarvoor zelfs maar één specifieke intersectorale combinatie te kiezen, zoals agrofood-logistiek of agrofood-maakindustrie.

Het bevorderen en ondersteunen van *keteninnovaties* valt niet automatisch binnen een van de twee beleidslijnen, zeker niet in ketens waar ketenpartijen qua activiteiten en bedrijfscultuur sterk van elkaar verschillen. In de maakindustrie zijn die verschillen minder groot dan in de agrofoodketen. Voor elke keten afzonderlijk dient dan ook te worden bepaald bij welke beleidslijn ze het beste kunnen worden ondergebracht.

In de praktijk bestaat het gevaar dat het innovatiebeleid zich te sterk richt op de tweede beleidslijn. Daar gaan al gauw de omvangrijkste financieringsstromen in om en kunnen toonaangevende projecten worden gerealiseerd. Gegeven de economische structuur in de regio is het echter van belang om langdurig en met vallen en opstaan ook te investeren in het verbeteren van een innovatiebevorderende cultuur in de beroepsbevolking en in het MKB. Fundamentele innovaties kunnen grote investeerders aantrekken en op termijn mogelijk zelfs voor een nieuwe speerpuntsector zorgen. Daarvan zal echter slechts een beperkt deel van het bedrijfsleven direct kunnen profiteren. Toegepaste innovaties kunnen daarentegen al op korte termijn een impuls geven aan de ontwikkeling van de regionale economie.

Betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt

Dit agendapunt is een aandachtspunt dat structureel van aard is en overal in het land speelt. Het feit dat dit agendapunt wordt opgenomen, betekent niet dat de aansluiting tussen het bedrijfsleven en het (beroeps)onderwijs in deze regio wezenlijk slechter is dan elders. Wel behoeft dit thema ook in deze regio blijvend aandacht. Zeker in het licht van de toekomstige krimp van de regionale beroepsbevolking en gezien het feit dat deze regio nu al een scheve woon/werkbalans heeft en sterk afhankelijk is van mensen van buiten.

De aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt behoeft zowel vanuit de beroepsbevolking als vanuit de werkgevers aandacht. De rol van de werkgevers komt in het volgende agendapunt aan de orde. Dit agendapunt richt zich op beleid

gericht op het voorbereiden van scholieren en werkzoekenden op het werken in het regionale bedrijfsleven en het aanleren van de juiste competenties. Op dat punt lijken de laatste jaren slagen te worden gemaakt door nauwere samenwerking tussen overheid, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven en de komst van specifieke (HBO)opleidingen naar Venlo. Niettemin wordt voor de nodige beroepenvelden een groot tekort aan arbeidskrachten voorzien⁴⁰, waaronder de meeste lagere beroepen, op middelbaar niveau vooral de technische beroepen en in specifieke hogere beroepen vooral de beroepen in de metaalkro, de techniek, de transportsector en het onderwijs zelf.

Mogelijkheden voor versterking van het aansluitingsbeleid vanuit het onderwijs en de overheid zijn:

- Stimuleren van beroepskeuzen door voorlichting en kennismaking met specifieke vakken en vraagstukken;
- Stimuleren van keuzevakken Engels én Duits in het voortgezet onderwijs, gezien het belang van internationale handelsrelaties van veel Venlose bedrijven;
- Extra aandacht schenken aan taalvaardigheid in met name het hoger beroepsonderwijs;
- Structureel vormgeven en mogelijk uitbreiden van Innovatiekring van Fontys, MKB Venlo en Rabobank naar regionaal niveau en door toetreding van de HAS Limburg⁴¹ en de Universiteit Maastricht (UM);
- Lanceren van een vergelijkbare "Innovatiekring" voor uitwisseling en samenwerking op MBO-niveau;
- Ruimte bieden aan de oprichting van "werkcentra", waarin reactivering en re-integratietrajecten vraaggericht worden ingevuld met directe betrokkenheid van het MKB.

De meeste van deze maatregelen zijn niet kostbaar en betekenen vooral een intensivering van het in uitvoering zijnde beleid. Extra aandacht schenken aan de meerwaarde van specifieke keuzevakken is een eenvoudige maatregel binnen onderwijsinstellingen. Extra inspanningen voor het verbeteren van de taalvaardigheid (vooral schriftelijke vaardigheden) vergt minder tijd wanneer scholieren wordt aangeraden daar zelf extra aandacht aan te besteden dan wanneer het als generieke maatregel in het curriculum wordt ingevoerd.

Uitwisselen van kennis en informatie, onder andere over gewenste competenties, is essentieel en dient frequent plaats te vinden, maar vergt ook medewerking van het beroepenveld dat (per beroep/specialisme) wel met één mond moet spreken. Ook moet het beroepenveld leidend zijn in samenwerkingsverbanden met het onderwijs om aanbod gedreven initiatieven te vermijden. Het opzetten van werkcentra vergt de meeste extra inspanning en betekent ook dat afstemming nodig is met de gevestigde partijen op dit gebied, zoals de WAA-groep, WERKplein, het UWV en de afdeling sociale zaken van de gemeenten. Het kan zelfs het doorbreken van gevestigde belangen betekenen, waarvoor bestuurlijke moed nodig is.

Vergroten aantrekkelijkheid van werkgevers voor hoger opgeleiden

De aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt is evenzeer een aangelegenheid van het bedrijfsleven als van het onderwijs en de overheid. Sterker, gezien de toenemende krapte op de regionale arbeidsmarkt de komende

---

⁴⁰ E'til & RvB (2012), RAIL 2012-2016.

⁴¹ Begin september 2013 start HAS Limburg in Venlo met de opleidingen Bedrijfskunde & Agribusiness en Toegepaste Biologie. De HAS verwacht daarmee in eerste instantie 120 eerstejaars studenten aan te trekken, oplopend tot zo'n 800 studenten in 2016.

jaren, zal het bedrijfsleven zelf extra energie moeten steken in het aantrekken en vasthouden van gekwalificeerd personeel. Dat er hierin nog veel kan worden gewonnen, blijkt onder andere uit het feit dat het bedrijfsleven nog onvoldoende profiteert van de groeiende toestroom van Duitse HBO-studenten die in Venlo komen studeren. De meeste van hen zoeken een stage in Duitsland en een nog groter deel van hen zoekt op de Duitse arbeidsmarkt naar werk. Venlose bedrijven hebben inhoudelijk gezien het nodige te bieden, maar worden blijkbaar toch niet aantrekkelijk genoeg gevonden als (eerste) werkgever.

De volgende inspanningen vanuit het bedrijfsleven zijn noodzakelijk, zowel om zittend personeel te behouden en beter te laten presteren als om nieuw talent aan te trekken:

- Investeren in de relaties met onderwijsinstellingen, via participatie in Innovatiekringen, het bieden van stages en het organiseren van bedrijfsbezoeken voor scholieren;
- Investeren in (inter)nationaal gerichte wervingscampagnes ter promotie van de regionale arbeidsmarkt;
- Aangaan van samenwerkingsverbanden met collegabedrijven om gezamenlijk loopbaantrajecten aan trainees en "high potentials" aan te bieden;
- Aangaan van samenwerkingsverbanden met collegabedrijven om gezamenlijk opleidingen te verzorgen, daar waar onderwijsinstellingen (structureel) gaten laten vallen.

De inspanningsmogelijkheden van veel ondernemers zijn beperkt, waardoor ze nadere keuzen moeten maken. In zijn algemeenheid geldt dat inspanning gericht op het behoud en productiviteitsverhoging van het zittend personeel prioriteit verdient. Daarop gerichte investeringen zijn niet noodzakelijkerwijs kostbaar. Ze kosten vooral tijd in termen van beleidsontwikkeling, communicatie en personeelbegeleiding. Ook het aangaan van samenwerkingsverbanden kost in eerste instantie vooral tijdinspanning in het vormgeven van de samenwerking en het kweken van onderling vertrouwen. De meerwaarde van samenwerking (in plaats van onderlinge concurrentie om talent) vergroot uiteindelijk de kans dat talent voor de regio behouden blijft en nieuw talent van buiten zich eerder in de regio vestigt.

Versterken positie van Venlo als onderwijs- en kennisstad

Venlo is geen *studentenstad* en zal dat ook niet snel worden. Daarvoor is eigenlijk de vestiging van een -volwaardige dependance van een- universiteit nodig en moet een studentencultuur en imago over langere tijd worden gekweekt. Maar ook als centrum voor hoger onderwijs is Venlo haar positie niet zeker. Het aantal opleidingen groeit, terwijl de binnenlandse studentenmarkt stagneert. Overheidsplannen rondom de studiefinanciering zullen een nog niet exact te duiden maar onmiskenbaar effect hebben op de aanwas en het studie- en leefgedrag van studenten.

Ondertussen probeert Venlo haar aantrekkingskracht op studenten terecht te vergroten. De aantrekkingskracht van Venlo moet immers meer worden gezocht in carrièremotieven (opleiding en werk) dan in woonmotieven. Deze regio is en blijft primair een werkregio, ondanks de aantrekkelijke kanten ervan als woon- en recreatiegebied. Dat neemt niet weg dat het verblijfsklimaat voor studenten verder kan worden verbeterd. Hierop wordt in de volgende paragraaf nader ingegaan.

De realisatie van *kenniscampussen* heeft een wervend effect op studenten en bevordert hun ontwikkeling. Studenten maken zo beter kennis met het Venlose bedrijfsleven en met een goede programmatische aanpak weet Venlo via

campussen ook meer jonge starters te kweken of zelfs aan te trekken van buiten de regio. Van belang daarbij is dat een kenniscampus aansluit bij de opleidings- en bedrijfsstructuur van de regio en zich daardoor onderscheidt van campussen elders in andere regio's.

Of studenten door een goede studieomgeving ook sneller voor een baan in de regio zullen kiezen, is de vraag. Bij die keuze speelt ook het leefklimaat mee en voor tweeverdieners heeft deze regio als nadeel dat er relatief weinig dienstverlenende werkgelegenheid aanwezig is. De overheid, in de zorg en de consumentensector bieden immers veel (deeltijd)banen voor partners van werknemers in de speerpuntsectoren. De "vrouwvriendelijkheid" van het werk kan dan ook worden gezien als een aandachtspunt in het personeelsbeleid van het MKB.

4.4 Verbetering van het woon- en leefklimaat

De laatste punten van de Economische Agenda hebben primair betrekking op het vergroten van de aantrekkingskracht van de regio door in de Venlose binnenstad én in het ommeland van Venlo onderscheidende voorzieningen te realiseren.

Versterking centrumfunctie Venlose binnenstad

In het aantrekken en binden van de gewenste hoogopgeleiden speelt de kwaliteit van de Venlose binnenstad een belangrijke rol. Met de ontwikkeling van de Maasboulevard is hieraan in de afgelopen jaren al een belangrijke impuls gegeven, maar de volgende stappen zijn een verdere ontwikkeling van Q4 en de ontwikkeling van het voormalige kazerneterrein. Het is daarbij wel zaak om duidelijke verbindingen te leggen met de binnenstad, zodat de gehele binnenstad van gepleegde investeringen profiteert. Vanuit die visie zou het ook mooi zijn als de IKEA zich in de nabijheid van de binnenstad vestigt.

In elk geval is het in de binnenstad zelf zaak om actief te anticiperen op de (structurele) veranderingen die op dit moment in het koopgedrag van consumenten plaatsvinden. Met behulp van gericht brancherings- en acquisitiebeleid kan worden gewerkt aan het beperken van leegstand. In 2010 heeft de Gemeente Venlo al door BRO een Uitvoeringsplan branchering voor de binnenstad laten opstellen. Hierin zijn de volgende acties opgenomen:

1. Pro-actieve acquisitie nieuwe winkels en formules;
2. De betrokkenheid van vastgoedeigenaren vergroten;
3. Actief aanbod verplaatsen; en
4. Mogelijkheden van het bestemmingsplan inventariseren als het gaat om het invullen van de in het plan omschreven gebiedsprofielen.

Om een nieuwe impuls te geven aan de ontwikkeling van de binnenstad en daarmee de leegstand te beperken heeft Venlo Partners daarnaast het initiatief genomen om een vernieuwend samenwerkingsproject tussen winkeliers, vastgoedeigenaren en andere retailpartners te starten. In het project worden winkelpanden tegen een aantrekkelijk tarief voor relatief korte periodes verhuurd aan winkeliers of grote merken, zodat zij in Venlo een nieuw en innovatief winkelconcept in de praktijk kunnen testen. Ondernemers worden hierbij ook begeleid in het ontwikkelen van hun ondernemerschapskwaliteiten, waaronder het implementeren van een eigen onlinewinkel.⁴² Er ontstaat hierdoor een showcase voor het winkelen van de toekomst.

---

⁴² Venlo Partners (2013), *Venlo proeftuin winkelen van de toekomst*.

Soortgelijke projecten zullen in de toekomst nodig zijn en blijven om de gewenste (regionale) verzorgingsfunctie te kunnen vervullen. Uiteindelijk is het vervullen van die functie van groot belang als randvoorwaarde voor de ontwikkeling van de vier in deze agenda benoemde speerpuntsectoren en het beperken van de (gevolgen van de) demografische krimp van de (beroeps)bevolking.

Branding en citymarketing

Daarnaast is het van belang om te blijven zorgen voor goede citymarketing van Venlo en omgeving. De regio wil de bevolkingskrimp immers beperken en wezenlijk meer nieuwe bewoners trekken dan in het verleden. Daarvoor is verbetering van het imago van cruciaal belang. Het imago is de afgelopen jaren al gunstiger geworden en ook is de (naams)bekendheid van Venlo en de regio door de Floriade vergroot. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat andere regio's ook meer aandacht proberen te krijgen voor hun "unieke" en "aantrekkelijke" leef- en vestigingsklimaat.

De lijn die door Stichting Venlo Partners is ingezet, is recent nog door Ecorys als goed beoordeeld.⁴³ Imagoverbetering vergt een langdurige voorzetting van het citymarketingbeleid en medewerking van burgers en bedrijven bij het promoten van de regio. Het durven uitdragen van regionale "trots" hoort daarbij. Ook is het van belang om de zakelijke spin-off van de Floriade met behulp van cultuur en evenementen te verzilveren, alsook een aansprekend cultuur- en evenementenaanbod voor studenten te realiseren.

Het voorzieningenaanbod voor studenten heeft al een impuls gekregen door de ontwikkeling van een bioscoop en theater, maar kan nog verder worden versterkt door bijvoorbeeld de ontwikkeling van een discotheek, enkele eetgelegenheden die zich primair op jongeren/studenten richten en de vergroting van het sportaanbod voor studenten. Om als zodanig ook de gewenste bindingskracht (zie paragraaf 4.3) van Venlo op studenten te vergroten.

Versterken stad-platteland relaties

In het realiseren van de demografische ambities is het ook van groot belang om de (beleids)aandacht niet uitsluitend op de ontwikkeling van Venlo stad te richten. Ook in het economisch beleid niet, al is daar de "verleiding" misschien groter dan bij het sociale en leefklimaatbeleid. In de beleving van de bevolking c.q. het toekomstige personeel van de Venlose bedrijven spelen gemeentegrenzen immers slechts een (zeer) beperkte rol. Bovendien is het woon- en leefklimaat in de directe omgeving van de stad voor het huisvesten van nieuwe doelgroepen van minstens zo groot belang. Het is daarbij zaak om de complementariteit tussen de stedelijke kwaliteit van Venlo en de natuurlijke kwaliteit in de omliggende gemeenten duidelijk (in de gebiedsmarketing) tot uiting te brengen. Een gericht doelgroepenbeleid kan bovendien helpen om de juiste huisvesting op de juiste plek te realiseren. In het startdocument van Noord-Limburg worden in dit kader vier doelgroepen van beleid aangegeven:

- Huidige bewoners: doorinvesteren in huidige bevolking;
- Gezinsvormers afkomstig uit de regio: retourmigratie;
- Kenniswerkers uit het buitenland: mensen die al (tijdelijk) in de regio aanwezig zijn en mensen die nu nog in het buitenland verkeren; en
- Vakkrachten uit het buitenland (Midden- en Oost-Europa).

---

⁴³ Ecorys (2013), Evaluatie stichting Venlo Partners.

Met betrekking tot alle doelgroepen, maar vooral de derde doelgroep is het van belang ook een passend voorzieningenniveau in de kleine kernen te ontwikkelen. Dit kan soms tegenstrijdig zijn met de gewenste versterking van de verzorgingsfunctie van de stad Venlo. In de praktijk zal er vaak een stagnatie of zelfs reductie van voorzieningen in de kleinere kernen plaatsvinden. Door de versterking van de regionale functie wordt de aantrekkingskracht van de stad Venlo voor winkelen, uitgaan en maatschappelijke voorzieningen immers versterkt, waardoor het draagvlak voor die voorzieningen in de kleine kernen (nog) meer onder druk komt te staan. Door een versterkte concentratie van voorzieningen in Venlo kan het totale voorzieningenaanbod in de regio echter aan kwantiteit én kwaliteit winnen.

Om onnodige en ongewenste concurrentie tussen de gemeenten in de regio te voorkomen, is continue afstemming over de creatie van een passend woning- en voorzieningenaanbod in de regio een must. In de regiovisie wordt hierop ingezet, maar de praktische invulling hiervan zal waarschijnlijk nog met de nodige hobbels gepaard gaan. Het is dan ook zaak om als regiogemeenten hierover een continue dialoog met elkaar aan te gaan en te behouden.

4.5 Synthese

Met de in het hoofdstuk gepresenteerde Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 wordt een verschuiving van beleidsaandacht gepropageerd. De traditionele gerichtheid op "hardware" investeringen (infrastructuur, bedrijfsruimte, vastgoed, etc.) zal volgens deze agenda moeten verschuiven richting software investeringen in het ondernemingsklimaat (samenwerking, onderwijs, voorzieningen, imago, etc.). Investeringen in bereikbaarheid, bedrijfsruimte en andere fysieke vestigingsklimaatfactoren blijft voor deze regio relevant, vanwege het grote belang van "fysieke" economische activiteiten als tuinbouw, logistiek en maakindustrie. Bovendien moeten de ruimtelijke investeringsplannen niet "halverwege" worden afgebroken, maar als een samenhangend geheel worden afgerond. De offensieve economische ontwikkelingsstrategie in deze regio dient echter de hoogste prioriteit te geven aan versterking van het sociaal kapitaal. De gevolgen van de vergrijzing en krimp voor de arbeidsmarkt moeten zo goed mogelijk worden opgevangen door personeel voor -bedrijven in- de regio te behouden, nieuw talent aan te trekken en te ontwikkelen en de arbeidsproductiviteit sneller te laten groeien dan tot dusver het geval is geweest. Daarbij horen, in randvoorwaardelijke zin, ook investeringen in het leefklimaat om de aantrekkelijkheid van de regio als woon- en verblijfsgebied te vergroten. Op die manier kan de regionaal-economische structuur duurzaam worden versterkt en ligt het verzilveren van de in de afgelopen jaren gedane investeringen in het vestigingsklimaat in de rede.

Bijlagen

A: Geraadpleegde bronnen

- Algemene Rekenkamer (2011), Innovatiebeleid.
- Bal, G. & S. Bulterman (2012), Ruimtelijke concentratie en prestaties van tuinders. In: ESB Jaargang 97 (4630) 2 maart 2012.
- Berenschot (2012), Gebiedsopgave Greenport Venlo; MIRT onderzoek naar de aanscherping van de gebiedsopgave Greenport Venlo.
- Bits&Chips (2013), Tonerfabriek Océ operationeel.
- Brainport Eindhoven (2012), What's next? Brainport Eindhoven Regio Aligning smart and strong.
- BRO (2010), Venlo, Uitvoeringsplan branchering binnenstad Venlo.
- BRO (2011), Analyses detailhandelsvisie Limburg.
- BRO (2011), Bouwstenennota detailhandel provincie Limburg.
- Buck Consultants (2012), Actueel beeld campussen in Nederland.
- CBS (2013), Gevarieerder winkelaanbod in veel winkelcentra.
- CBS (2013), Statline.
- CBS/PBL (2011), Bevolkingsprognose.
- Dagblad De Limburger (2013), Tweede Kamer: "A67 toch verbeteren", geraadpleegd 9 april 2013.
- Dagblad de Limburger (2013), Veel interesse voor Greenport.
- E'til & Research voor Beleid (2011), RAIL 2011.
- E'til & Research voor Beleid (2012), RAIL 2012-2016.
- E'til (2011), Limburg aan het Werk.
- E'til (2012), De toekomstige arbeidsmarkt van Greenport Venlo.
- Ecorys (2013), Evaluatie stichting Venlo Partners.
- Gemeente Venlo (2010), Strategische Visie 2030.
- Gemeente Venlo (2012), Beeld van de gemeente en de binnenstad.
- Gemeente Venlo (2012), Floriade 2012. Opvattingen van inwoners over de kansen en risico's.
- Gemeente Venlo (2012), Verkenning uitbreiding parkeerplaatsen Venlo Centrum.
- Gemeente Venlo (2012), Visie Stedelijk Centrum 2022.
- Gemeente Venlo (2013), Ruimtelijke onderbouwing "Tijdelijke parkeerlocatie Noord Buitensingel te Venlo".
- Goudappel Coffeng & Intromart GfK (2009), Euregionaal koopstromenonderzoek 2009.
- Goudappel Coffeng (2012), Bereikbaarheid Venlo; Toekomstige knelpunten in de (multimodale) bereikbaarheid van Venlo.
- Greenport Venlo (2009), Greenport Venlo Regio, toonaangevend in vers.
- Huis, E. (2011), De Limburgse land- en tuinbouw in kaart.
- LISA (2013), Werkgelegenheidsregister.
- MFC DeKazerne & Twister Media Group (2013), Event Center Venlo – versterkt de stad op historische grond.
- Ministerie van I&M (2011), Prioritering investeringen mobiliteit en water.
- Ontwikkelbedrijf Greenport Venlo (2012), Structuurvisie Klavertje 4-Gebied.
- Provincie Limburg (2009), Smoel geven aan Noord-Limburg. Werkdocument strategische visie en agenda voor recreatie en toerisme.
- Provincie Limburg (2012), Limburg-experimenteerregio voor grensoverschrijdende samenwerking.
- Provincie Limburg (2012), Limburgse Landbouw Loont.

- Provincie Limburg (2013), Hoofdlijnschets POL2014 - eerste contouren - achtergronddocument.
- Provincie Limburg (2013), Noord-Limburg - POL-visie, schets versie 25 februari 2013.
- Provincie Limburg (2013), Programmaplan railinfrastructuur, spoor- en busvervoer.
- Provincie Limburg (2013), Voorjaarsnota 2013.
- Public Result (2012), Startdocument Noord-Limburg. Focus aanbrengen en krachten bundelen.
- Rabobank Nederland (2008), Op weg naar de Floriade 2012. Verkenning van de betekenis van de Floriade 2012 op de regionale economie.
- Rabobank Nederland (2008), Venlo, stad zonder grenzen. Verwachtingen en kansen voor de economische ontwikkeling van de regio Venlo.
- Rabobank Nederland (2013), Kleiner sturen met grotere gemeenten.
- Railport Venlo (2011), Regio Venlo; kloppend hart voor West-Europa.
- Regio Venlo (2011), De smaak van karakter; Noord-Limburg.
- Regio Venlo (2012), Regio in Balans. Strategische visie Regio Venlo.
- Regio Venlo (2013), Tussenbericht Floriade.
- Roots Beleidsadvies & AnalyZus (2011), Veranderingen in koopgedrag vragen om ander winkelaanbod.
- SOAB (2009), Wat beweegt de pendelaar? Woonwensen pendelaars in de regio Venlo.
- TNO & NEA (2012), Lange termijn perspectief spoorgoederenvervoer.
- UWV Werkbedrijf (2012).
- Venlo Partners (2013), Infographic Venlo Studentenstad.
- Venlo Partners (2013), Venlo proeftuin winkelen van de toekomst.

B: Deelnemers interviews

In het kader van de Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022 hebben diverse interviews plaatsgevonden. In het onderzoek hebben de volgende personen hun visie over de ontwikkeling van de regionale economie uitgesproken:

Datum	Naam	Organisatie
20 november 2012	Bert Haffmans	Sormac B.V.
20 november 2012	Harry Loozen	CollinsClark Executive Search
26 november 2012	Hai Berden	Seacon Logistics B.V.
28 november 2012	Erik Gipmans	Gipmans Planten B.V.
28 november 2012	Jan Berden Jr.	Berden B.V.
28 november 2012	Jan Klerken	Scelta Mushrooms B.V.
10 december 2012	Kees Kuijken	KLG Transportgroep B.V.
10 december 2012	Paul Stelder	Antares Woonservice
10 december 2012	Peter Thissen	Ondernemend Venlo
18 december 2012	Paul Terpstra	Venlo Partners
5 april 2013	Bert de Wit	LIOF
5 april 2013	Hans Aarts	Fontys Hogeschool
17 april 2013	Twan Beurskens	Provincie Limburg

Bureon en Roots Beleidsadvies zijn de diverse personen zeer erkentelijk voor de bijdrage die zij hebben geleverd aan de totstandkoming van het rapport.

C: Deelnemers presentatiebijeenkomst

De conceptversie van de Economische Agenda is tijdens een presentatiebijeenkomst op 13 mei 2013 bij Rabobank Venlo e.o. voorgelegd aan een achttiental genodigden afkomstig uit het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld. Een overzicht van de aanwezigen wordt hieronder weergegeven.

Naam	Organisatie
Hai Berden	Seacon Logistics B.V.
Jan Berden Jr.	Berden B.V.
Twan Beurskens	Provincie Limburg
Marcel Dings	Dings Aardbeien B.V. en Brookberries B.V.
Erik Gipmans	Gipmans Planten B.V.
Donné Jacobs	Mts. Jacobs-Rieter
Jan Klerken	Scelta Mushrooms B.V.
Rob Langen	Elmec Handels- en Ingenieursbureau B.V.
Han Pasch	Pasch Venlo B.V.
Paul Stelder	Antares Woonservice
Harm Swinkels	De Bolderwage B.V.
Paul Terpstra	VenloPartners
Peter Thissen	Ondernemend Venlo
Nico Tissink	Pulse Business Solutions B.V.
Erik Titulaer	div. activiteiten o.h.g.v. tuinbouwcommunicatie
Jan Verschaeren	Océ B.V.
Henk Vostermans	Vostermans Companies B.V.
Bert de Wit	LIOF

Bureon en Roots Beleidsadvies zijn de diverse personen zeer erkentelijk voor de bijdrage die zij hebben geleverd aan de totstandkoming van het rapport.

Colofon

Titel

Een Economische Agenda voor de regio Venlo tot 2022

Datum

Augustus 2013

Opgesteld door:

Gilbert Bal (Roots Beleidsadvies)
Sergej Bulterman (Bureon)

In opdracht van:

Rabobank Venlo e.o.

Contactadressen

Rabobank Venlo e.o.
Postbus 3050
5902 RB Venlo
www.rabobank.nl/venlo

Bureon
Bemuurde Weerd O.Z. 38
3514 AP Utrecht
www.bureon.nl

Roots Beleidsadvies
Caan van Necklaan 267
2281 BJ Rijswijk ZH
www.rootsadvies.nl

© Bureon en Roots Beleidsadvies, 2013

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande toestemming van Bureon en Roots Beleidsadvies.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print, microfilm or any other means without written permission by Bureon and Roots Beleidsadvies.